

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

PSİKOMOTOR HAREKET ETKİNLİKLERİNE KATILIMIN
SALDIRGAN DAVRANIŞLAR ÜZERİNE ETKİLERİNİN ANNE,
BABA VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem ÜRGÜN

TRABZON
Haziran, 2013

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

PSİKOMOTOR HAREKET ETKİNLİKLERİNE KATILIMIN
SALDIRGAN DAVRANIŞLAR ÜZERİNE ETKİLERİNİN ANNE,
BABA VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

Özlem ÜRGÜN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Rasim KALE

TRABZON
Haziran, 2013

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

**Bu çalışma jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda
YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 10/07/2013**

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Rasim KALE

Üye : Yrd. Doç. Dr. Vedat AYAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Yasin ÖZTÜRK

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

**Prof. Dr. Ali Rıza AKDENİZ
Enstitü Müdürü**

BİLDİRİM

Tezimin içerdđi yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadđımı ve bu tezi KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldđını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Özlem ÜRGÜN

10/07/2013

ÖN SÖZ

Psikomotor hareket etkinliklerinde katılımın saldırgan davranışlar üzerine etkilerinin anne, baba ve öğretmen görüşleri açısından incelenmesi konulu yüksek lisans tezim, uzun soluklu bir çalışma sürecinin sonunda tamamlanmıştır. Bu çalışmanın tamamlanma süreci bir çok aşamadan oluşmuştur. Her aşamanın geçilmesinde birçok kişinin yardımları destekleri olmuştur.

Tez çalışmam süresince destek ve yardımını esirgemeyen araştırmamın her aşamasında fikirleri ve yapıcı eleştirileriyle çalışmama yön veren ve beni sürekli destekleyen, tezdeki gerekli düzeltmelerin yapılmasında yardımını esirgemeyen saygıdeğer hocalarım, öncelikle Prof. Dr. Rasim KALE'ye, Yrd. Doç. Dr. Vedat AYAN'a ve Yrd Doç. Dr. Yasin ÖZTÜRK'e, araştırma yöntemini belirlemede ve verilerin analizini yapmada yardımını esirgemeyen eşim Volkan Ürgün'e, her konuda yanımda olan ve yol gösteren sevgili arkadaşlarım ve meslektaşlarım Selma ve Sonnur'a, araştırmaya katılan okul yöneticilerine, öğretmen ve velilere, bizleri heyecanla izleyen ve dinleyen öğrencilere, hiçbir zaman maddi manevi desteklerini esirgemeyen aileme, canım anneme, ablama, eşime ve yaşama sevinçlerim yeğenim Derin ve oğlum Demir'e ayrıca biricik oğlumun amcası Bora ve babaannesine çok teşekkür ediyorum.

Temmuz, 2013

Özlem ÜRGÜN

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	2
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları	3
1.5. Tanımlar	3
2. LİTERATÜR TARAMASI	4
2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	4
2.1.1. Saldırganlık ve Öfke	4
2.1.1.1. Saldırganlık.....	4
2.1.1.2. Öfke	5
2.1.1.3. Öfkenin Saldırganlığa Dönüşmesi	5
2.1.2. Öfkenin Nedenleri.....	6
2.1.3. Öfke Kontrolü ve Öfke Kontrol Yöntemleri.....	7
2.1.3.1. Bilişsel Yöntemler	7
2.1.3.2. Duyuşsal Yöntemler.....	7
2.1.3.3. İletişim.....	8
2.1.3.4. Duygusal Yöntemler	8
2.1.4. Saldırganlık Kuramları.....	8
2.1.4.1. İçgüdü Kuramı	8
2.1.4.2. Boşalma Kuramı	9
2.1.4.3. Engelleme Kuramı	9
2.1.4.4. Sosyal Öğrenme Kuramı	10

2.1.5. Saldırganlığın Nedenleri.....	11
2.1.6. Saldırganlık Türleri	13
2.1.6.1. Araçsal Saldırganlık.....	13
2.1.6.2. Düşmanlık İçeren Saldırganlık.....	13
2.1.6.3. Atılganlık.....	13
2.1.7. Saldırganlık ile Spor İlişkisi.....	14
2.1.8. Erken Çocukluk Döneminde (0-6 Yaş) Psiko-Sosyal Gelişim	14
2.1.9. Çocuklarda Saldırganlık Özellikleri ve Nedenleri.....	16
2.1.10. Okul Öncesi Dönemde Oyun ve Egzersizin Çocuğun Gelişimine Etkisi	17
2.1.11. Okul Öncesi Eğitimin Önemi	20
2.1.12. Anaokullarında Oyun ve Egzersizler	21
2.2. Literatür Taramasının Sonucu.....	23
2.2.1. Önceki Çalışmalar	23
3. YÖNTEM	30
3.1. Araştırmanın Modeli.....	30
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	30
3.3. Verilerin Toplanması	30
3.3.1. Veri Toplama Araçları.....	30
3.3.2. Veri Toplama Süreci.....	30
3.4. Verilerin Analizi	31
4. BULGULAR.....	32
4.1. Veli Görüşme Anketlerine Göre Demografik Özellikler Bulguları	32
4.2. Veli Görüşme Anketleri Bulguları	32
4.3. Öğretmen Görüşme Anketi Sonuçları	34
5. TARTIŞMA	37
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	39
6.1. Sonuçlar	39
6.2. Öneriler	40
6.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	40
6.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	40
7. KAYNAKLAR.....	41
8. EKLER.....	46
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	51

ÖZET

Psikomotor Hareket Etkinliklerine Katılımın Saldırgan Davranışlar Üzerine Etkinliklerinin Anne, Baba ve Öğretmen Görüşleri Açısında İncelenmesi

Saldırganlığın tanımını yapmak için iki etmen göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar saldırganlığın kendisi ve saldırganlıkta bulunanın niyettir. Saldırganlık karşıdaki bireye zarar vermek olarak tanımlanmaktadır. Öfke, engellenme, haksızlığa uğrama, eleştirilme, küçümsenme gibi rahatsız edici durumlarda ortaya çıkan bir duygudur. Öfke ile saldırganlık birbirlerine yakın kavramlar olarak düşünülmektedir. Ancak saldırganlık bir davranıştır; öfke ise bir duygudur. Öfkenin kontrol edilemediği durumlarda saldırganlık davranışı ortaya çıkabilir. Bazı durumlarda öfke olmadan da saldırgan davranış ortaya çıkabilir.

Toplumların zamanla daha yüksek bir kültür seviyesine ulaşması ile vücut hareketlerinde de belli bir senteze dayandırılan ve vücudun belli yerlerini geliştirmeyi amaçlayan hareketlerin uygulanması beden eğitimi ve spor ile ilgili davranışların insan bedeni ve ruhu arasındaki ilişkileri geliştiren düzeyde yapılmasına araç olmaktadır. Bu hareketler zamanla bilinçli olarak yapılarak eğitici bir nitelik ve değer kazanmaya başlamıştır.

Bu çalışmada anaokulu çocuklarının saldırgan davranışlarının etkinliklere katılımları ile ilgisi olup olmadığı araştırılmıştır. Saldırgan davranışlar çocukların cinsiyetine veya spor eğitimine göre değişebilir. Araştırma 50 veliye ve 20 öğretmene uygulanmıştır. Araştırmada çocukların cinsiyetlerine ve etkinlik görme durumlarına göre analizler yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre erkek çocuklar, kız çocuklara göre daha saldırgan bulunmuştur. Ayrıca etkinlik görmeyen çocuklar etkinlik gören çocuklara göre daha saldırgan davranışlar sergilemektedirler.

Anahtar Kelimeler: Anaokulu Çocukları, Saldırgan Davranışlar, Etkinlik

ABSTRACT

The psychomotor Act Activities Participation in Aggressive Behavior in Terms of Examination of Mother, Father and Teacher Of the Opinions

Two factors should be considered to make the definition of aggression. These are aggression and aggression found in the intention. Aggression is defined as harm to the individual partners. Anger, frustration, injustice and exploitation, disturbing cases resulting in a feeling of looking over my shoulder. Anger is thought to be close to each other as aggression with the concepts. But aggression behavior; anger is an emotion. Anger, aggression can occur in cases where the behavior of the control. In some cases, anger, even without the aggressive behavior can occur.

Time to reach a higher level of culture of communities with a certain body movements of the body, based on certain actions aimed at improving the synthesis and application of physical education and sports-related behaviors in the human body and spirit is the vehicle to enhance relationships between the levels. These movements over time as an educational quality and value conscious and began to win.

In this study, aggressive behavior of children in kindergarten to do with whether or not participation in physical education classes will be investigated. Aggressive behavior may vary depending on children' gender or sports training. 50 parents and 20 teachers applied research. According to their gender and physical education to see the children' analyzes were carried out. According to study male children than female children were more aggressive. In addition, children are not in physical education physical education than children who exhibit aggressive behavior.

Key Words: Kindergarten children, Aggressive Behaviors, Activity

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Cinsiyete İlişkin Bulgular.....	32
2.	Beden Eğitimi Etkinliğine Katılmayla İlgili Bulgular.....	32
3.	Çocukların Saldırgan Davranışlara Yönelik Veli Görüşü	32
4.	Çocuğun Cinsiyeti ile Saldırganlık Durumu Arasındaki İlişki Kruskal Wallis Test	33
5.	Beden Eğitimi Etkinliğine Katılım ve Saldırgan Davranış İlişkisi ANOVA Testi	34
6.	Beden Eğitimi Etkinliği	34
7.	Saldırgan Davranışlara Yönelik Veli Görüşü	34
8.	Beden Eğitimi Etkinliğine Katılım ve Saldırgan Davranış İlişkisi ANOVA Testi	36

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Öfkenin Oluşumu.....	6

FOTOĞRAF LİSTESİ

<u>Fotoğraf No</u>	<u>Fotoğraf Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Anaokullarında Oyun Olarak Yapılan Egzersiz Hareketlerinden Biri.....	22
2.	Anaokullarında Yapılan Jimnastik Hareketlerinden Biri.....	22

1. GİRİŞ

Hareket, canlılığın tek belirtisi olduğu gibi vücut eğitiminin başlıca aracı (Alpman, 1972:28) olduğu için hareketin tarihi olan beden eğitiminin tarihi, insanlığın varoluş tarihi ile başladığı söylenebilmektedir. İlk çağlarda hayatta kalmak amacıyla uygulanan zorunlu hareketlerin spor sayılabilmesi için, beslenme, barınma, savunma ve saldırıya dönük bedensel eylemlerin nitelik değiştirmesi, bir başka deyişle, "insanın tek ve birincil çabasının 'kendini korumak' olmaktan çıkması gerekmektedir (Kurthan, 1980:30).

Toplumların zamanla daha yüksek bir kültür seviyesine ulaşması ile vücut hareketlerinde de belli bir senteze dayandırılan ve vücudun belli yerlerini geliştirmeyi amaçlayan hareketlerin uygulanması beden eğitimi ve spor ile ilgili davranışların insan bedeni ve ruhu arasındaki ilişkileri geliştiren düzeyde yapılmasına araç olmaktadır. Bu hareketler zamanla bilinçli olarak yapılarak eğitici bir nitelik ve değer kazanmaya başlamıştır (İnal, 2003:45). Doğaya ve diğer canlılara karşı güç kazanma ve hayatta kalmak için yapılan bu bedensel etkinlikler zaman içerisinde eğitim başta olmak üzere, sağlık, estetik ve daha birçok amaç doğrultusunda daha bilinçli uygulanır hale gelmiştir (Toksöz, 1991:28).

Çağımızda teknolojinin gelişmesi ile ortaya çıkan hareketsizlik ve buna bağlı olarak artan sağlık sorunları birçok ülkeyi çözüm arayışlarına itmiştir. Sağlıklı nesiller hedefleyen bu ülkeler, yurttaşlarının düzenli fiziksel etkinlik alışkanlığı kazandıracak önlemler almaktadırlar. İleri ki yaşlarda terk edilmeyen yaşam biçimi, spor alışkanlıkları ve becerilerin temeli okul öncesi ve ilköğretim gibi erken dönemlerde kazandırmanın yararlı olduğunun bilinciyle, okullarda beden eğitimi ve spor eğitimi ile ilgili yeni düzenlemeler yaparak çözüm üretmeye çalışmışlardır (Aracı, 2001:200).

Beden eğitimi ve spor etkinlikleri sonunda çocuklar, sağlıklı bir fiziksel yapıya sahip olmaktadır. Ayrıca insan sağlığı için zararlı olan aşırı kiloların atılmasında etkili olması, bazı fiziksel sakatlıklarla özellikle ileri yaşlarda görülebilecek kalp ve dolaşım sistemi rahatsızlıklarının önlenmesi ve iyileştirilmesi bakımından beden eğitimi etkinlikleri oldukça önemli olmaktadır. Günümüzde beden eğitimi ve spor çalışmaları bu nedenlerden kaynaklı daha da önem kazanmıştır.

Bu başlık altında araştırmanın amacına, önemine, kapsam ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırma da anaokulu çocuklarında beden eğitimi etkinliğine katılımın saldırgan davranışlar üzerine etkilerinin incelenmiştir.

Bu araştırmanın amacı anaokulu çocuklarının spora katılımlarının saldırgan davranışları üzerinde etkisinin olup olmadığının araştırılmasıdır. Saldırganlık kısaca öfke duygusunun gerçeğe geçmesidir. Öfke kontrol edilemediği durumlarda saldırganlık söz konusu olabilir. Saldırganlık bireyin yaşına, cinsiyetine vb. niteliklerine göre değişiklik gösterebilir. Spor yapmanın ise bireyin rahat olması, stres ve kaynaklarından uzaklaştırması bakımından saldırganlık davranışının önlenmesinde önemli bir kontrol aracı olduğu düşünülebilir.

Araştırmamızın problem cümlesi; “Anaokulu çocuklarının spora katılımlarının saldırgan davranışları ile ilişkisi var mıdır?” şeklinde oluşturulabilir.

1.2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Toplumlarının devamını sağlayacak bireyleri yetiştiren ve yetiştirdiği bireylere bilgiyi edinme ve sonrasında kullanabilmeyi öğretmeyi amaçlayan, bilimsel anlamda ülke gelişimine katkı da bulunan, ülkelerin en önemli unsurlarından biri olan okullarda eğitim gören çocukların psikolojik olarak da sağlıklı bireyler olarak yetişmesi toplumların sağlıklı olarak devamı için en önemli konulardan biridir. İnsan psikolojisinin içerisinde yer alan ve saldırganlık olarak da nitelendirilebilecek davranışlar, hem saldırıyı gerçekleştiren açısından hem de saldırıya uğrayan açısından bir takım problemlerin ortaya çıkmasına neden olur. Eğer saldırgan davranış fiziksel ise bedensel zararlara diğer bir ifade ile maddi zararlara, sözel bir saldırganlık söz konusu ise psikolojik zararlara neden olabilir.

Bireylerin bu tür durumlara olanak vermemesi için saldırgan davranışlardan kaçınması gerekir. Spor yapmak bir enerji sarf etme, düşüncelerden uzaklaşma, rahatlama sağlama bakımından saldırganlığı önleyen bir aktivitedir.

Araştırma anaokulu çocuklarının saldırgan davranışlarını ölçmek ve spora katılımın saldırgan davranışlarla ilişkisini incelemek, literatür ışığı altında sonuçları ortaya koymak açısından önemlidir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmamıza, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Ankara ilinde Çankaya ilçesinde Birlik Mahallesinde anaokullarında eğitim veren 20 öğretmen ve 50 veli katılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları;

1. Araştırma Ankara Çankaya İlçesi Birlik mahallesinde 2012-2013 eğitim öğretim yılında eğitim veren anaokulu öğretmenleri ve veliler ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma uygulanan anketlerle sınırlıdır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Bu çalışma için seçilen araştırma yöntemi, çalışmanın amacına uygundur.
2. Araştırmaya katılan öğretmen ve veliler veri toplama için sorulan soruları, gerçek görüşlerini yansıtacak biçimde cevaplamışlardır.
3. Uygulanan anket çocukların egzersiz yapması ile saldırgan davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemede yeterlidir.
4. Seçilen örneklem evreni temsil etmektedir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan hipotezler aşağıda sıralanmıştır

1. Anaokulu çocuklarının saldırgan davranışları cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir
2. Anaokulu çocuklarının saldırgan davranışları beden eğitimi etkinliği almalarına göre farklılık göstermektedir.

1.5. Tanımlar

Okul öncesi eğitim: Zorunlu öğrenim çağına kadar çocukların zihinsel, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerini sistemli bir ortam içinde daha iyi sağlayan, yeteneklerinin gelişmesine yardım eden, onları ilkokula hazırlayan ve temel eğitimin bütünlüğü içinde yer alan eğitim devresine okul öncesi eğitim denir (Arı vd., 2006).

Saldırganlık: Toplum tarafından saldırganca kabul edilen hareketlerle, karşısındakine acı veya maddi zarar veren davranışlar olarak tanımlanmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Literatür araştırması ana başlığı altında saldırganlık ve öfkenin tanımlarına, saldırganlık kuramlarına, öfke kontrolüne ve yöntemlerine, saldırganlık türleri ve nedenlerine yer verilerek uygulama bölümüne zemin hazırlanmaya çalışılmıştır.

2.1.1. Saldırganlık ve Öfke

Saldırganlık ve öfke çoğu zaman eş anlamlı olarak ele alınır. Saldırganlık öfkeyle ilişkisi olmasına rağmen ikisi aynı şey değildir. Saldırganlık bir davranış iken öfke bir duygu ifadesidir. Aşağıda başlıklar halinde saldırganlık ve öfke ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

2.1.1.1. Saldırganlık

Saldırganlığın tanımını yapmak için iki etmen göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar saldırganlığın kendisi ve saldırganlıkta bulunanın niyetidir. Saldırganlık karşıdaki bireye zarar vermek olarak tanımlanmaktadır. Saldırgan davranışta bulunan kişinin niyetinden kasıt, hedefe zarar verme amacıyla girilen bir davranıştır (Efiltili, 2008, Akt:Eroğlu, 2009).

Bandura (1973) saldırganlığı, kasıt/niyet kavramı içinde değerlendirmemiş, onun yerine sosyal kuralları bozan ya da yıkan zarar verici davranış kalıpları içinde değerlendirmeyi uygun görmüştür. Saldırganlık öfkenin ürünüdür (Akbaba, 2004) ve günlük yaşamda bireyler, engellenme ya da haksızlığa uğradıklarını düşündükleri zaman normal, insani ve sağlıklı bir duygu olan öfke duygusunu yaşamaktadırlar. Öfkenin sağlıklı ve insani bir duygu olduğu ifade edilse de, genellikle bu duygu istenmemekte, mümkün olduğunca bu duygudan kaçınılmaktadır (Aydın, 2005:35).

İnsanlarda saldırganlık davranışının şiddete dönüşmesi, kişinin psikolojik ve toplumsal gelişiminin, nörolojik ve hormonal yapısının etkisiyle ortaya çıkar. Saldırganlığın toplumsal yaşamla bağdaşmadığı görüşü, aşırı uç olarak kabul edilen dışa vurum biçimidir (Acet, 2005).

Saldırganlık, insanın doğası gereği kendisi ve etrafındakilerle olan ilişkilerinin ayrılmaz bir parçasıdır (Poggenpoel ve Mybrugh, 2002). Gergen ve Gergen (1986) saldırganlığı diğer kişi ve kişilere acı, ölüm gibi olumsuzluklar veren davranış olarak tanımlamışlardır.

Şahin (2003) saldırganlığı, toplum tarafından saldırganca kabul edilen hareketlerle, karşısındakine acı veya maddi zarar veren davranışlar olarak tanımlamıştır.

Bir başka tanıma göre saldırganlık, başkalarını incitmeyi amaçlayan, davranışlardır (Kesen vd. 2004, s:355).

Yapılan bu tanımlardan yola çıkarak yapılacak olan saldırganlık tanımı birine zarar verme niyetiyle yapılan davranışlar bütünü olarak ele alınabilir. Bu davranışlar fiziksel olabileceği gibi sözel olarak da yapılabilir. Buna göre bir fiilin saldırganlık olarak algılanabilmesi için zarar verme niyetiyle yapılmış olması gerekmektedir. Bireyin karşısındaki kişiye verebileceği her türlü zarar saldırganlık olarak tanımlanamaz. Burada niyet belirleyici olmaktadır. Örneğin kaza ile bireyin zarar görmesi durumunda buna sebep olan kişinin saldırgan olduğu söylenemez.

2.1.1.2. Öfke

Törestad (1990)'a göre öfke, planlanarak ortaya çıkmaz. Öfke, engellenme, haksızlığa uğrama, eleştirilme, küçümsenme gibi rahatsız edici durumlarda ortaya çıkan bir duygudur (Tröstad, 1990, Akt: Kesen vd., 2004).

Öfke ile saldırganlık birbirlerine yakın kavramlar olarak düşünülmektedir. Ancak saldırganlık bir davranıştır; öfke ise bir duygudur. Öfkenin kontrol edilemediği durumlarda saldırganlık davranışı ortaya çıkabilir. Bazı durumlarda öfke olmadan da saldırgan davranış ortaya çıkabilir.

Öfke, bazen hissettirilmeyen bazen de çok hafif bir tepkiden hiddete kadar varabilen bir duygudur. Bu duygu durumu insan vücudunda fizyolojik ve biyolojik değişimleri beraberinde getirir. Bu değişimler, stres ve gerginlik, adrenalin salgısının artması, hızlı nefes alıp verme, kalp atışında hızlanma, kan basıncında artış vb. şekillerde kendini gösterir (Kökdemir, 2004).

Öfke; duygusal bir tepki biçimi olup, başkasına yöneldiğinde insan ilişkilerini zora sokmakta, bireyin kendisine yöneldiğinde ise iç gerilim ve baskıya yol açmaktadır (Ülker, 2009).

2.1.1.3. Öfkenin Saldırganlığa Dönüşmesi

Öfkenin sağlıklı bir şekilde ifade edilmesi çok önemlidir. Doğru ifade edilmeyen öfke, baş ağrısı, mide rahatsızlığı, solunum problemi, cilt problemi, genital ve böbrek fonksiyonlarında problemler, arterit, sinir sistemi rahatsızlığı, dolaşım sorunu, mevcut fiziksel rahatsızlıkların kötüleşmesi ve duygusal rahatsızlık verebilir (Kökdemir, 2004).

Öfkenin saldırganlığa dönüşmesi bazı durumlarda an meselesi olabilir. Ancak saldırganlık ve öfke aynı şey değildir. Bazen ifade edilmemiş öfke birikir, daha yıkıcı ve agresif davranışlar şeklinde boşalabilir.

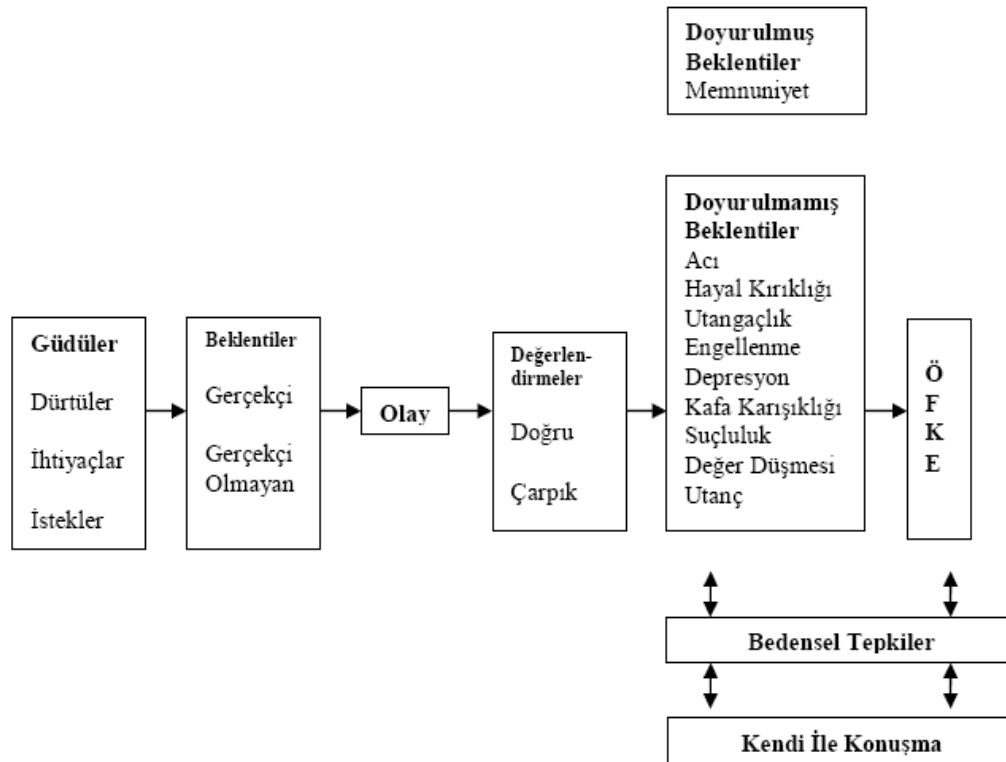
Öfkenin saldırganlığa dönüşmesi çoğu zaman kişinin sonradan pişman olacağı eylemleri yapmasına neden olur. Bu durumu ifade etmek için bir sürü atasözü bile söylenmiştir. “Öfke ile kalkan zararlar oturur”, “keskin sirke küpüne zarar” vb. gibi.

Öfke kontrol edilemediği durumlarda saldırganlık davranışına dönüşür. Saldırganlık da öfkenin fiilyata geçmiş ve birçok etkene bağlı olarak ortaya çıkan davranış şeklidir.

2.1.2. Öfkenin Nedenleri

Öfkeye neden olan faktörler arasında; küçük düşürülme algısı, haksızlığa uğramak, durumun kontrolden çıkması, tehdit edilme, saldırıya uğramak, tacize uğramak ve hayal kırıklığına uğramak gibi unsurlar sayılabilir.

Çocuklar öfkelerini genellikle bağırma, tepinme, kendilerini yere atma gibi davranışlarla gösterir. Yetişkinlere ise öfkenin kontrol edilmesi gereken bir duygu olduğu düşüncesi öğretildiğinden öfke duygularının ortak bir tepkisinden söz edilemez. Yetişkinlerde öfkenin saldırganlığa dönüşmesi fiziksel şiddetin yanında, dedikodu yapma, laf atma ve benzeri gibi dolaylı yollarla ifade edilmektedir (Güdüler ve Duygular, 2004).

Şekil 1. Öfkenin Oluşumu (Golden, 2003; Akt:Saçar, 2007:17).

İnsanı öfkelendiren çeşitli sebepler olsa da engellemeler öfkenin en büyük sebeplerinden biridir. Çocuklukta eğitim ve bazı yasaklar, ergenlikte özgürlük hissine karşılık aileye ekonomik açıdan bağımlı olmak, yetişkinler için sorumluluklar ve ağır hayat şartları, iş stresi, ilerleyen yaşlarda ise ömrün azalması düşüncesi, güvensizlik, eş kaybı veya endişesi gibi engeller insanı öfkelendirebilir (Baltaş ve Baltaş, 1987, Akt: Saçar, 2007).

2.1.3. Öfke Kontrolü ve Öfke Kontrol Yöntemleri

Öfke normal ve sağlıklı bir duygu olmakla beraber, kontrolden çıkarak yıkıcı hale dönüştüğünde, kişisel ilişkilerde sorunlara yol açar. Öfkenin kontrol edilmesinde birtakım yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemler, bilişsel yöntemler, duyuşsal yöntemler, iletişim ve duygusal yöntemler olarak adlandırılabilir. Öfke kontrol yöntemlerinin amacı, kızgınlığın ve öfkenin yol açtığı duygusal ve bedensel tepkileri azaltabilmektir. Bu başlık altında öfke kontrol yöntemlerine yer verilmiştir.

2.1.3.1. Bilişsel Yöntemler

Bu yöntem, düşünme tarzını değiştirme yöntemidir. Öfke duygusu insanları, küfretme, bağırıp çağırma şeklinde bir eğilime itmektir.

Öfke anında düşünceler gerçeği yansıtmaktan çok, olayların abartılmış ve çarpıtılmış bir şekilde algılandığını yansıtır. Bu tür düşünceler fark edilmeli ve yerine daha mantıklı olanlar yerleştirilmelidir. Unutulmalıdır ki mantık öfkeyi yener, çünkü haklı bir nedene bağlı olsa da, çok çabuk mantık sınırlarını aşabilir. Bu sebeple öfkelenildiğinde mantığa sığınmak en doğru yoldur (Bilge ve Ünal 2005:192).

2.1.3.2. Duyuşsal Yöntemler

Biofeedback yani öfke durumunda vücudun verdiği tepkilerin keşfedilmesi ve bunun fiziksel uyarıların azaltılması için kullanılmasıdır. Bu yolla düşünce ve davranışlar değiştirilerek öfke kontrol altına alınabilir. Derin nefes almak, bir yere oturup sakinleşmek gibi davranışlar öfke kontrolünde işe yarayabilir.

Öfke ya da fiziksel uyarılmaya karşı başka bir uyarılma (örneğin, gevşeme ve espri) oluşturmak için öfkenin kontrolünde önemlidir.

Öfke anında yaşanan fiziksel uyarılmanın yarattığı enerji, üretime dönüştürülerek öfke kontrol altına alınabilir. Öfke anında kişinin bir işle ilgilenmesi, edindiği hobilere kendini vermesi, örneğin akvaryum veya çiçeklerle ilgilenmek öfke kontrolünde yardımcı olabilir (Kökdemir, 2004).

2.1.3.3. İletişim

İletişim kişinin kendini ifade edebilmesidir. Öfkeye sebep olan konuların karşılıklı tartışmalarla çeşitli yönlerden ele alınması öfke kontrolünde etkili bir yöntemdir. Tartışmadan kasıt karşılıklı iyi iletişimin sağlanmasıdır. Birbirine bağırarak veya hakaret içeren sözlerin kullanıldığı bir iletişim öfkenin kontrol edilmesini güçleştirebileceği gibi öfkenin saldırganlığa dönüşmesine de neden olabilir. Tartışma normal şartlarda yapılırsa sorunların çözümünde etkili bir yöntemdir. İletişimin önemli bir unsuru da dinlemeyi bilmektir. Kişi karşısındakini dinlemeli, anlamaya çalışmalı ve fikirlerini söylemelidir.

Öfkeli insanlar genellikle düşünmeden yargılama ve bu yargıları yönünde davranma eğilimindedirler. Bu yargılar da bazen çok gerçek dışı olabilmektedir. Eğer çok elektrikli bir tartışma içine girilmişse; sakin olmalı ve asıl söylemek istenilen düşünülmelidir. Aynı anda karşıdakinin de söyledikleri duyulmaya ve anlaşılmaya çalışılmalı, hemen cevap verilmemelidir.

2.1.3.4. Duygusal Yöntemler

Öfkenin kontrol edilmesinde duyguların iyi analiz edilmesi önemlidir. Kişinin hissettiği duygunun tam olarak ne olduğunu bilmesi gereklidir. Öfke ile diğer duyguları birbirine karıştırmamak gerekir. Hissedilen duygunun öfke mi, kıskançlık mı ya da hırs mı olduğu kişinin kendisi tarafından bilinmelidir. Çoğu zaman bu duygular birbiri ile iç içe gerçekleşir. Duyulan hissin tanınması kontrol altına alınmasını da kolaylaştıracaktır.

Duyguların olumlu yönde ifade edilmesi gerekir. Olaylara pozitif bakış açısıyla bakmak ve duyguların beden dili, sözlü veya yazılı olarak ifade edilmesi öfke kontrolünü sağlayacaktır.

2.1.4. Saldırganlık Kuramları

Tanımlar gibi saldırganlığın nedenlerini açıklamaya çalışan kuramlar gözden geçirildiğinde de çok farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Aşağıda saldırganlık kuramlarına yer verilmiştir.

2.1.4.1. İçgüdü Kuramı

Güdü, kişiyi belirli bir amaca yöneltten iç uyarılar olarak tanımlanabilir (Baymur, 1973). Kurucusunun Freud olduğu bu kuram saldırganlık davranışının, insan ve hayvan doğası gereği olduğunu öne süren anlayıştır.

Bireyin davranışı, yaşam içgüdü (eros) ve ölüm içgüdü (thanatos) olan iki temel güç tarafından yönetilir (Sosyal psikoloji Ders Notları). İçgüdü kuramına göre ölüm içgüdüünün zararlarını en aza indirebilmek için kişiler çeşitli savunma mekanizmaları belirtmektedirler. Bu noktada da saldırganlık kaçınılmazdır ve bir şekilde boşaltılması gerekmektedir. Bu kurama göre içgüdüsel olarak doğuştan var olan saldırganlığın kaynağı kavga etme içgüdüdür (Kiper, 1984). Bu içgüdüü oluşturan enerji her insanda farklı oranlarda bulunmakta, saldırganlığın ortaya çıkması enerjinin oranına ve saldırganlığa zemin hazırlayan uyarıcının gücüne bağlıdır. Bu enerji mutlaka dışarı atılmalıdır. Herhangi bir uyarıcının olmaması halinde saldırganlık enerjisi yine atılmaktadır. Organizmanın ilkelik derecesine bağlı olarak dürtüsel amaçlarına o kadar yıkıcı bir şekilde erişmeye çalışır (Baumann, 1994).

2.1.4.2. Boşalma Kuramı

Bu kuram, saldırganlık dürtülerinin saldırganlığın açığa vurulmasıyla azalacağı görüşünü savunmaktadır. Bu açığa vurulma olayına katarsis(boşalma) denir.

Saldırganlığın katarsis ile ilgili sonuçlarına bakılacak olursa;

1. Fizyolojik rahatlama saldırgan davranışlar ile azalırken, gevşeme saldırgan olmayan eylem ile ortaya çıkabilir.

2. Saldırgan bir bireyin gerçekleştirmek istediği saldırgan davranış, başka bir birey tarafından gerçekleştirilirse saldırganlıkta azalma olur.

3. Saldırgan eylemleri izlemek, öfkeli kişilerde saldırganlığı artırır.

Bu kurama göre ilk aşama duygusallıktır. Bu durumda öfke azalmakta ve insan durulmakta, sakinleşmektedir. Böylece saldırgan davranış sergileme eğilimi azalmaktadır. Bu davranışsal katarsistir. Bazen de insanlar kendilerini başkalarının yerine koyarak rahatlama yolunu seçerler. Cüceloğlu'na göre bu durumun sakıncaları vardır. Cüceloğlu bu konuda: "birey hayal dünyasına kaçışı sık sık kullanmaya başladığı zaman, gerçekte ilgisini kesmeye, hayal dünyasıyla gerçek dünyayı birbirine karıştırmaya başlar. Böyle bir durumda hayal dünyasına kaçış bireyin günlük yaşamına uyumunu zorlaştırmaya başlar" demektedir(Cüceloğlu, 2005).

2.1.4.3. Engelleme Kuramı

Bu kuramda saldırganlık bir dürtüdür. İçgüdüünün aksine, dürtü her zaman mevcut olan, sürekli artan bir enerji kaynağı değildir. Dürtü organizmanın yaşamsal bir ihtiyacı tatmin edilmediğinde ortaya çıkar ve yoksunluğu sona erdirici bir güç olarak hizmet eder.

İnsanlar ihtiyaçları olan şeyleri elde etmek için bir çaba sarf etmek zorundadır. Bu çaba zaman ve enerji kaybına neden olur. Ancak harcanan çaba sonucunda hedeflenen amaca ulaşılamaması veya bir başkasının engellemesiyle karşılaşırsa hedefe ulaşmasını engelleyene karşı düşmanca bir tavır içerisinde girer. Bu tavır önceleri duygu ve düşünce boyutunda iken sonraları zarar vermeye kadar gidebilmektedir. Köknel'e göre engellenme "psikanalitik açıdan istek, gereksinim ya da bir davranışın amacına ulaşmasının önlenmesidir" (Köknel, 1982).

Engellenme bilinçli ya da bilinçsizce de yapılabilir. Araştırmalar akıl hastalığı olan insanların çoğunlukla hayatında bilinç dışı engellenmelerin olduğunu saptanmıştır. Engellenmenin yoğunluğu saldırganlığın da yoğunluğunu artırmaktadır. Fakat engellenmeye karşı gösterilen tepki kişilerin niteliklerine göre farklılıklar arz etmektedir (Şahin, 2003).

Kişinin amacının engellenmesi genellikle kişide öfke duygusuna sebep olur. Karşısındakine karşı fiziksel ve sözel saldırıda bulunur (İnceoğlu, 1985:30).

2.1.4.4. Sosyal Öğrenme Kuramı

Kurucusu Albert Bandura olan bu kuramın anlayışına göre; saldırganlığın doğuştan varlığını ve bir dürtü sonucu meydana geldiğini ileri süren kuramlarla karşılaştırıldığında sosyal öğrenme kuramı, kişiyi saldırganlığa iten güçlerin içsel olmaktan çok dışsal olduğunu savunur.

Bu kuramın dışsal etkenlere daha büyük önem verdiği görüşü ön plana çıkmaktaysa da, gerçekte sosyal öğrenme kuramı, kişiyi yalnız çevre etkenlerine (ödülleri, cezalar) tepki veren güçsüz bir organizma olarak görmemiştir. Bu kurama göre, çevre – kişi arasında çift yönlü bir etkileşim söz konusudur. Hem çevre etkenleri davranışları şekillendirip etkiler, hem de çevre davranışlarından etkilenir (Taşkın, 2010).

Lorenz ve Freud'a göre de saldırgan eylemin başlaması içgüdüselidir. Dollard ve arkadaşlarına göre ise saldırganlık, bir kez uyarıldığında dışarı vurulması gereken bir dürtüdür. Üç kuram da saldırgan bir eylemin dürtüyü azaltmaya hizmet ettiğini belirtmektedir. Bu arınma ilkesidir. Arınma kavramına ilişkin düşüncelerin akışı Aristoteles'e kadar götürülebilir. Aristoteles boş zaman kuramında, müzik ve trajedinin, tıpkı ilaçların fizyolojik etkileri gibi, zihinsel denge ve ruhsal iyilik üzerinde temizleyici ve tedavi edici bir etkisinin olduğunu anlatmaktadır. Ancak, Aristoteles için müzik ve trajedinin bu potansiyeli iki yönlüdür. O, bunların, sadece zararlı ya da istenmeyen heyecanların boşalmasında işlevsel olduğunu ileri sürmekle kalmaz, ama aynı zamanda depresyonun azaltılması, heyecanın uyarılması ve haz yaratma anlamında da işlevsel olduğunu düşünür. Yani, Aristoteles, özgül olarak saldırganlıktan bahsetmez. Heyecan, uyarılma ve

haz Aristoteles'in döneminde insanlar için daralma ya da gerilimin azaltılması kadar önemli görülmekteydi. Fakat fizyolog ve psikologlar son zamanlara kadar, haz verici olmayan heyecanlara odaklanmış, gerilimi zararlı ve kaçınılması gereken bir durum olarak görmüşlerdir (Russell, 1983; Gaskell ve Pearton, 1979: 231).

Bu kuramsal modeller, saldırganlığın azaltılmasında arınma denencesine önem vermektedirler. Kuramcılar, sporu arınma yollarından biri olarak gördükleri için spor-arınma ilişkisi pek çok araştırmaya konu olmuştur. Toplumsal olarak da yaygın kabul gören bu anlayışa göre, spor, toplumsal gerilimlerin dışa çıkması için ideal yoldur. Fiziksel teması içeren popüler sporların bu istedik toplumsal amaçlara hizmet ettiği düşünülmektedir (Kayaoğlu, 2000:21).

2.1.5. Saldırganlığın Nedenleri

İnsan saldırganlığının kökenleri uzun süredir üzerinde durulan bir sorudur. Saldırganlığın insan doğasına miras olarak geçen bir davranış olup olmadığı görüşü tartışılmıştır. Hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalar saldırganlığın kalıtsal olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Finlandiyalı psikolog Kirsti Lagerspetz ilk önce genç fareleri gözlemlerine dayanarak saldırgan ve saldırgan olmayan gruplara ayırmıştır. Sonuçta seçici yetiştirme programı onuncu nesle kadar aynı şekilde devam etmiştir. İnsanlar üzerinde de ikiz çalışmaları ile seçici yetiştirme programları ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada çift yumurta ikizleri ve tek yumurta ikizleri arasında karşılaştırma yapılmıştır. Rushton, Fulker, Neale, Nias ve Eysenck insanlar da saldırganlığın kısmen kalıtsal olduğunu ikna edici bir şekilde sunmuştur. Bu saldırganlık, atılganlık, fedakarlık ve empati dahil tek yumurta ikizi örneğinde güçlü bir şekilde karşılıklı münasebeti bulunmuştur. Buna göre saldırganlık hem genetik yapıda hem de yetişilen sosyal şartlarda ortaya çıkmaktadır (Russel, 2008).

Saldırganlığın nedenlerine bakıldığında hayvanlarda uygun ve ortak cevaplar bulunabilirken, insan söz konusu olduğunda cevaplar çeşitlilik göstermektedir. İnsan saldırganlığı biyolojik ve psikolojik sebeplere dayandırılabilir.

Saldırgan davranışı belirleyen biyolojik etkenler;

1) Artmış fizyolojik uyarılma: Kişilerin fizyolojik olarak aşırı uyarılması saldırgan davranışlara neden olabilir. Örneğin sürekli şiddet filmleri izleyen birinde fizyolojik uyarılma artabilir.

2) Cinsiyet ve hormonlar: İnsanlar ve hayvanlar birlikte göz önüne alındığında her iki türün de erkek bireyleri saldırgan davranışlar gösterir. Bunun sebebi içgüdüsel olarak koruma ve sahiplenme duygusu olabileceği gibi hormonların etkisiyle de olabilmektedir. Bazı araştırmalar erkek çocukların şiddet gösteren oyunlar oynamayı daha çok

sevdiklerini göstermektedir. Bunun dışında erkeklerde bulunan androjen hormonunun seviyesi ile saldırganlık davranışları arasında ilişki olduğu da bulunmuştur.

3) Cinsel uyarılma: Araştırmalar cinsel uyarılmayla saldırganlık arasında bağlantı olabileceğinden söz edilmektedir. Cinsel olarak uyarılmış bir birey ister hayvan ister insan olsun her iki cins için de saldırganlığa yol açabilir. Özellikle bu uyarılmışlığın nihayete erememesi durumunda saldırgan davranışlar görülebilir.

4) Ağrı: Ağrı hisseden bir bünye çevresine karşı asabi davranışlar ve saldırgan tavırlar gösterebilir. Bunun nedeni ağrının unutulmaya çalışılması veya dikkatin başka taraflara çekilmeye çalışılması olabilir. Netice olarak özellikle hissedilme derecesi yüksek olan ağrılar saldırganlığa neden olur. Fiziksel acı hissetmek de benzer şekilde saldırganlık davranışı gösterilmesine neden olabilir.

5) İlaçlar ve diğer maddeler: Küçük doz alkol, sakinleşmeyi sağlayarak saldırganlığı azaltırken doz arttıkça saldırganlıkta artar; aerosol ve diğer kimyasal çözücü ve uçucular; kaygı gidericiler (anksiyolitikler) genel olarak saldırganlığı ketlerler. Sakinleştirici olarak alınan ilaçlar saldırganlığı azaltırken bazı ilaçlar da saldırganlık davranışlarının artmasına neden olabilir.

6) Nörotransmitterler (sinirler arası iletim maddeleri): Saldırganlık, açık bir şekilde katekolaminerjik, dopaminerjik ve serotonerjik sistemler tarafından düzenlenir. Norepinefrin, saldırganlığın ortaya çıkışına ve artmasına yol açmaktadır. Norepinefrinin bir önemli özelliği de duygulanımsal saldırganlığı artırırken yırtıcı saldırganlığı ketlemektedir. Dopamin, saldırganlığı arttıran bir diğer nörotransmitterdir. Serotonin ise saldırganlığı ketlediği düşünülen bir nörotransmitterdir.

7) Beyin anatomisi, nörotransmitterler ve hormonların ilişkisi: Saldırganlığı düzenlemekte limbik sistemin önem taşıyan bölgelerinin hipotalamus, septal alan ve amigdala olduğu düşünülmektedir. Bu alanların uyarılması saldırganlık davranışını arttırmaktadır. Çıkarılması durumunda da saldırganlık davranışları azalmaktadır (Göka, 2009).

Saldırgan Davranışı Belirleyen Psikolojik Etkenler;

1) Engellenme: Engellenme insanları saldırganlığa teşvik eder. Ancak her engellenme saldırgan davranışları yaratmaz.

2) Doğrudan provake edilme: Kişinin fiziksel olarak kötüye kullanılması ve alay edilmesi gibi sebepler doğrudan provake grubuna girmekte ve saldırgan davranışlar gösterilmesine neden olabilmektedir. Bazen imalı bir bakış ya da söz bu süreci başlatabilir.

3) Saldırganlık gösteren örneklere maruz kalma: Şiddet içeriklerinin yoğun olduğu filmleri izleme, oyunları oynama ve fotoğraflar saldırgan davranışı özendirilmekte veya

tetikleyebilmektedir. Televizyondaki şiddet görüntüleri ile çocukların saldırgan davranışları arasındaki ilişki bilinen ve kabul edilen bir saptamadır (Göka, 2009).

2.1.6. Saldırganlık Türleri

Saldırganlık üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde saldırganlığın çok değişik türde sınıflandırıldığı görülmektedir. Araştırmacılar genel olarak saldırganlığı aktif ve pasif saldırganlık olarak iki grupta incelemişlerdir. Aktif saldırganlıkta zarar verme niyeti bir eylemle gerçekleştirilirken, pasif saldırganlıkta zarar verme niyeti eylemsiz gerçekleşmektedir. Aktif saldırganlıkta, kişi karşısındakine somut bir biçimde zarar verme amacıyla harekete geçmektedir. Pasif saldırganlıkta ise kişi çevresindeki yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım etme olanağı bulunduğu halde görmezlikten gelmektedir. Böylesi bir durumda kişi yasalardan ya da karşısındakinden zarar görme endişesi ile aktif olarak saldırganlık göstermemektedir.

Cox (1985) saldırganlığı iki grupta incelemiştir. Bunlar araçsal saldırganlık ve düşmanlık içeren saldırganlıktır. Bunların yanında tartışmalı olan atılgnlık kavramı da eklenebilir.

2.1.6.1. Araçsal Saldırganlık

Araçsal saldırganlıkta kişi bilinçli olarak ve önceden planlamış olarak bu saldırganlığı gerçekleştirir. Leonard'a (1988) göre araçsal saldırganlık, duygusal bir temele sahip değildir ve amaca yönelik bir saldırganlık şeklidir.

2.1.6.2. Düşmanlık İçeren Saldırganlık

Düşmanlık içeren saldırganlık türünde kişi tümüyle karşısındakine zarar verme amacıyla harekete geçmektedir. Bu saldırganlık türünde, saldırganın hedefini sevmemesi ya da nefret etmesi sebebiyle ve temel amacı hedefe zarar vermek olan saldırganlık türüdür (Çobanoğlu, 1993).

2.1.6.3. Atılgnlık

Araçsal ve düşmanlık içeren saldırganlığın dışında üçüncü bir saldırganlık şekli atılgnlık kavramıdır. Atılgnlık, kişinin düşüncelerini karşısındakine onun haklarını çiğnemeneden ifade edebilmesidir.

Atılgnlık, bireyin başkalarının haklarını kabul ederek, kendi hakkını kullanmasını sağlayan davranış olarak tanımlanabilir. Atılgnlıkta birey kendi haklarını, duygu ve

düşüncelerini ifade ederken karşısındaki kişinin hakkını göz ardı etmez, saldırganlık ise karşıdakinin haklarının yüzeye çıkmasına izin vermez, fiziksel ve ruhsal olarak zorlamayı içerir. Kısaca atılgan olmak saldırgan olmak anlamına gelmemektedir (Kiper, 1984).

Cox (1985), araçsal saldırganlık, düşmanlık içeren saldırganlık ve atılganlık arasında tartışmalı bir alanın olduğunu ve sözü edilen ilk iki saldırganlıkla, atılgan davranışın birbirinden ayırt edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

2.1.7. Saldırganlık ile Spor İlişkisi

Spor, belli kurallara ve teknik yöntemleri olan, yapanlarda ve izleyenlerde haz duyma ve coşku gibi ihtiyaçlarını tatmin eden, sporcuları ve izleyenleri bütünleştiren bir etkinlikler kümesidir. Genelde, spor yapmayanların saldırgan oldukları ve saldırganlığı giderebilmeleri için spor yapmalarının olumlu olacağı görüşü hakimdir(Koruç, 2004).

Sporda saldırganlık, sporcunun ilgilendiği spor dalına ait kuralların dışına çıkarak, söz, beden ve işaretlerle karşısındakine zarar vermek niyeti ile yaptığı davranışlar olarak tanımlanabilir (Demirel vd., 2006)

Saldırgan davranışta bulunan birey, gerilimini boşalttığı için saldırganlığında azalma olur. Bu durum katarsis kuramı ile açıklanabilir. Öfke ve saldırganlığını ifade eden bireyin, saldırganlık içeren davranışla kazanacağını, başarıya ulaşacağını öğrenmesi sonucu saldırganlık eyleminde artış olur. Bu durum, engellenme – saldırganlık kuramı ile açıklanır. Bireyin gösterdiği saldırganlığın çevresel ödüller ve modeller yoluyla pekiştirilmesiyle saldırganlık davranışında artış gerçekleşir. Bu durum ise sosyal öğrenme kuramı ile açıklanır. Bu model, saldırgan davranışın, saldırganlık eğilimi üzerindeki etkisi konusunda tüm süreci kapsamaktadır (Cox, 1985).

2.1.8. Erken Çocukluk Döneminde (0-6 Yaş) Psiko-Sosyal Gelişim

Erken çocukluk dönemi çocuğun çevresinden en çok etkilediği dönemdir; çocuğu etkileyen sosyal ve çevresel faktörler onun fiziksel ve zihinsel olarak gelişimini de doğru orantılı olarak etkilemektedir. Bu dönemde çocuğun normal ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz etkileyen faktörler, bu gelişimde duraklamalara yol açmakta, olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle bu dönemde çocuğun bulunduğu ortam eğer onun gelişimini desteleyecek bir ortam ise, çocuk yeterli besleniyor ve sağlıklı ise bu faktörler çocuğun geleceği için sağlam bir temel oluşturur. Bu nedenle erken girişim yapılarak bu olumsuz çevre faktörlerinin ortadan kaldırılması gerekmektedir (Bertan, Haznedaroğlu, Koln, Yurdakök, Güçiz, 2009).

Bebeklik döneminde çocuk istismarı ve ihmali sonucu oluşan psiko-sosyal travmanın, çocuğun beyin gelişiminde stresle baş edebilme yönünde kalıcı olumsuz uyum değişikliklerine yol açtığı da bilinmektedir. Özellikle çocuk ihmali uyaran eksikliğine yol açarak sinaptik bağlantı yokluklarına neden olmaktadır. Bu nedenle çocukların diğer çocuklarla oynamaları desteklenmeli, yakın çevrelerinde dolaşmaları, değişik sesler işitmeleri, etrafındaki eşyaları tanımaları, dokunmaları ve keşfederek öğrenmeleri için güvenli ve uygun ortamlar hazırlanmalıdır(Bertan, Haznedaroğlu, Koln, Yurdakök, Güçiz, 2009). Çocukların kendilerini güvende hissedecekleri şekilde beslenme, uyuma, temizlik gibi günlük rutinlerin yerleştirilmesi de gelişim için önemlidir. Çocukla konuşulması, söylediklerinin dinlenmesi ve onunla oyun oynanması gerekir. Oyun çocukluğun bir gereği ve çocuğun işidir. Ona yaşam becerileri kazandıracığı gibi günlük sorunların çözülmesinde de yardımcı olmaktadır. Bu becerileri gözlemleyerek, oynayarak ve taklit ederek geliştirirler. Gelişim için hiçbir zaman pahalı, lüks ve fantazi oyuncaklara ihtiyaç yoktur. Gelişimi destekleyecek her türlü oyun materyali evde yapılabilir. Örneğin 9-12. aylar arasında basit ev eşyalarıyla (plastik şişe, bardak, tahta kaşık, tabak vb) ile oynaması, içlerine mandal gibi şeyler atması, boşaltması, plastik kutuları açıp kapatması, onları iç içe veya üst üste koyması gelişimi destekleyen basit oyun araçlarıdır. Çocuğun gelişimi annesi veya bakıcısıyla sevgi dolu stimüle edici bir ilişki kurulması halinde daha hızlı olmaktadır. Çocuğun annesi, babası ve kardeşleriyle oynaması gelişimini olumlu etkilemektedir (Bertan, Haznedaroğlu, Koln, Yurdakök, Güçiz, 2009).

Çocuğun fiziksel istismar ve ihmalinin önlenmesi (şiddet ve öfkeye maruz kalmaması) araştırıcılık ve öğrenme konusunda güvenini artırıcı etki yapacaktır. Erken çocukluk gelişimi ile ilgili olarak yapılan çalışmaların bulguları çeşitli karar verici kurumların bu döneme ilişkin geliştirecekleri programlara ve politikalara yön vermektedir (Bertan, Haznedaroğlu, Koln, Yurdakök, Güçiz, 2009). Çocuklara yönelik hükümet destekli okulöncesi programlar giderek artmaktadır; geçen 15 yılda kalkınmakta olan ülkelerden en az 13'ü zorunlu okul-öncesi veya ilk okul-öncesi programı uygulamıştır. 2005 yılında Dünya Bankası çocuk gelişimi programlarıyla ilgili olarak 52 kalkınmakta olan ülkeye toplamda 1680 milyon ABD Doları kredi vermiş, en az 30 kalkınmakta olan ülkede erken yaşlarda çocuk gelişimi politikaları hayata geçirilmiş ve UNICEF 60 ülkede anne-baba programlarının desteklenmesinde hükümetlere yardımcı olmuştur. Bu kadar desteğe karşın, kalkınmakta olan ülkelerde erken yaşlarda çocuk gelişimi programlarının sistemli değerlendirmeleri çok az sayıda yapılmıştır(Bertan, Haznedaroğlu, Koln, Yurdakök, Güçiz, 2009).

2.1.9. Çocuklarda Saldırganlık Özellikleri ve Nedenleri

Saldırganlık bir başka insana zarar veren ve zarar verme amacı güden bir davranış olarak tanımlanmaktadır (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1998:292). Saldırganlık, kendine ve başkalarına yönelik, planlı ya da plansız, hayali veya gerçek (Campbell ve diğ.,1985), doğrudan ya da dolaylı, sözel ya da fiziksel, aktif ya da pasif gibi farklı şekillerde sınıflandırılmıştır (Akbaba, 2004:77).

Saldırgan çocuklar yaşlıları ve çevreleri ile uyumlu ilişkiler kuramazlar. Aşırı geçimsiz ve gergin davranışlar gösterirler. Kuralları çiğnemekten, büyüklerine karşı gelmekten hoşlanırlar. Yaptığının yanlış olduğunu bilseler bile bu yanlışını tekrarlamaktan vazgeçmezler (Baran, 2001:170).

Çocuklarda sık görülen yaramazlıklar, itişip kakışmalar, geçimsizlik ve kavgalar çocuğu saldırgan olarak tanımlamaya yetmemektedir. Saldırganlıkta bu tür davranışlar süreklilik göstermektedir. Çocukta saldırganlık içe ya da dışa yönelik olabilmektedir. Çocuğun saldırganlığı kendine yönelttiğinde öfke nöbetleri, kendine vurma, saçını çekme, bağırma görülürken, dışa yönelttiğinde yanındakine zarar verme, elindekileri atma, kırma, küfür etme, ağlama görülmektedir. Saldırgan davranışlar çocukların beden dilleri ile kızgınlık, öfke, hayal kırıklığı, utanma gibi saldırgan davranışı tetikleyen diğer duygular açıkça görülebilmektedir. Örneğin, çocukların yüzleri kızarabilir, ağlayabilirler, hızlı veya zorlukla nefes alabilirler ve kasları gerilebilir. Bu özellikler saldırganlığı tetikleyen davranışlardır. Sözel saldırganlık örnekleri daima beden diliyle anlaşılmamaktadır. Fakat davranışın amacı diğer bir kişiyi yaralama veya saldırganlıkla bir şeyi kazanma olarak açıkça görülmektedir. Ayrıca şakayla vurma, tekme atma ve yumruk atma ve küçümseyici durumlar da saldırganlık davranışına örnek olarak gösterilebilir (Baran, 2001, s:170; Zırpoli, 2005:349-350).

Çoğu bilim insanı saldırganlığın doğuştan getirilmiş bir davranış olduğunu ileri sürmüştür. Freud, saldırgan davranışın ifade edilmediği takdirde belirli türden bir enerji olarak içimizde kalacağını savunmuş ve bir çok davranış bozukluklarının, doğal ifadesini bulamamış saldırganlık eğiliminden kaynaklandığını ifade etmiştir (Cüceloğlu, 1997:314).

Psikologların hemen hemen tümü, insanlarda saldırganlığın yalnız doğuştan gelen faktörlere indirgenemeyeceğini belirtmektedir. Saldırganlığı açıklayan en son tutarlı görüş ise sosyal öğrenme teorisi olarak açıklanmaktadır. Bu teoriye göre diğer davranışlarımız gibi saldırganlık da gözlem yoluyla taklit edilmiş bir davranış olarak gösterilmektedir.

Üç grup çocuk üzerinde yapılan bir denemenin sonuçlarını değerlendirdiğinde, öğrenmenin etkisini açıkça görmüştür.

1. Grup, içi doldurulmuş oldukça büyük bir oyuncak bebeğe diğer çocukların saldırgan davranışını gösteren bir film seyretmiştir.

2. Gruptaki çocuklar, yetişkinlerin bebeğe yaptıkları saldırgan davranışları seyretmişlerdir.
3. Gruptaki çocuklar, ya saldırgan davranışın bulunmadığı bir film seyretmişler ya da saldırgan davranışta bulunmayan yetişkinleri seyretmişlerdir.

Çocuklar daha sonra bebekle baş başa bırakılmış ve davranışları gözlenmiştir. Saldırgan davranışı izleyen gruptaki çocuklar, bebeğe tekme ve tokat atarak saldırgan davranışta bulunmuşlardır. Çocukların çevresinde gördükleri davranışları model olarak aldıkları ve model çerçevesinde hareket ettikleri bu tip deneylerde açık seçik gözlenmiştir. Çocuğun çevresinde gördüğü davranışları taklit etmesi sosyal öğrenmenin temelinde yatmaktadır (Cüceloğlu, 1997:314)

Saldırgan davranışların nedenleri arasında bireysel faktörlerin yanı sıra, çocuk akran ilişkisi, sevgi yetersizliği, anne babanın çocuğa yönelik tutumları, ölüm, boşanma veya terk gibi durumlarla ailenin dağılması sonucu çocuğun duygusal açıdan zarar görmesi sayılmaktadır. Daha sonraki aile dışındaki çevre ise, çocuğun saldırganlığını sergilemesine olanak tanınması bakımından ikinci dereceden önem taşımaktadır. Engellenen kişi hoş olmayan bir uyarım yaşamaktadır, ancak saldırıp saldırmayacağı geçmişte saldırganlığı öğrenip öğrenmediğine bağlı olmaktadır. Saldırması, saldırganlığın ne oranda pekiştirilmiş olduğuna bağlıdır. Pekiştirilme ise çevre ile ilişkilidir. Ailede ve aile dışı çevrede saldırganlık onaylandığı ölçüde, saldırgan kişi sayısı artmaktadır. Şiddet içerikli filmleri de saldırganlığı artıran çevresel unsurlar içerisinde saymak mümkündür (Akbaba, 2004:77).

Wentzel ve Erdley (1993), tarafından yapılan çalışmada, cinsiyet açısından sosyal beceriler arasındaki ilişkiler incelenmiş ve kızların daha çok olumlu sosyal davranışlara sahipken, erkeklerin daha saldırgan oldukları belirlenmiştir. Olumlu sosyal davranışların kızlarda başkalarına saygı duymayla ilişkili olduğunu saptamışlardır (Akbaba, 2004:78).

Saldırganlık, davranış problemleri arasında değişime en dirençli ve tedavisi en güç davranış problem şeklidir. Okulöncesi dönem yılları, davranış problemlerinin erken tedavisi için son derece uygun zamanlar olmasına rağmen, pek çok ebeveyn çocuklarının yaşlarının küçük olması sebebiyle “bekle ve izle” politikasını uygulamakta ve buna göre önlem almaktadırlar (Akbaba, 2004:79).

2.1.10. Okul Öncesi Dönemde Oyun ve Egzersizin Çocuğun Gelişimine Etkisi

Oyunla ilgili olarak literatürde birbirinden farklı çok sayıda tanım mevcuttur. Oyunla ilgili seçilmiş bazı tanımlamalarda kısaca oyun; “çocuğun kendini ifade etmesi”, “sonucu

düşünülmeyen eğlenmek amacıyla yapılan hareketler”, “çocuğa hiç kimsenin öğretemeyeceği konuları kendi deneyimleri ile öğrenmesi yöntemi”, “geniş anlamda çocuğun kişiliğini bütünü ile etkileyen bir faaliyet (Uluğ, 1999) şeklinde tanımlanmaktadır.

Oyun sayesinde çocuklar kendilerini, diğer insanları ve çevrelerindeki dünyayı tanır. Düzenli egzersiz ve sporun gelişime katkısı yalnızca fiziksel büyüme ile sınırlı olmadığı bunun yanı sıra beynin farklı bölgelerinin koordine çalışmasına ve dolayısıyla deneyim ve öğrenmelerin daha kolay özümsemesine yol açarak zihinsel gelişmeyi hızlandırdığı ifade edilmektedir (Akarsu, 2001).

Oyun çocuğun bütün gelişim alanlarına hitap eder. Oyun çocukların ihtiyaç duyduğu bireysel ve sosyal becerilerin gelişimini sağlar, zihinsel ve duygusal gelişmeyi hızlandırır. Oyun çocukların iç dünyalarıyla dış dünyayı uzlaştırmalarını sağlayan karakteristik davranışlardır. Oyun çocuğun kendi yeteneklerini tanımasına fırsat verir. Çocuklar motor beceri gelişimi için deneme ve uygulamaya ihtiyaç duyar. Oyun çocuğa motor becerilerini geliştirebileceği fırsatlar sunar (Kerkez, 2006).

Oyun, çocuğu hayata hazırlayan, çocuk için en doğal ve aktif öğrenme ortamı olarak görülmektedir. Oyun oynayan çocuk kimi zaman bilinçli, kimi zaman bilinçsiz olarak öğrenmektedir. Özellikle erken çocukluk eğitimi veren kurumlarda çocuğu eğitmede, tanımda, onunla iletişim kurmada, beceri ve bilgi düzeyini artırmada oyun önemli bir role sahip olmaktadır.

Saracho ve Spodek'e göre; çocukların yaşamsal ihtiyaçları aileler tarafından karşılandığı için kendilerine kalan fazla enerjiyi atmanın kolay yolu olarak oyunu seçmekte ve severek oynamaktadırlar. 1898'de Groos, oyunun çocukluk döneminin ihtiyacı olduğunu çünkü çocuğun gelecekte kullanacağı becerileri oyun ile geliştireceğini belirtmiştir. Yani oyun sayesinde çocuk ileride karşılaşacağı sorunların birçoğunun üstesinden gelebilecektir. Sigmund Freud oyuna farklı bir açıdan bakmıştır. Ona göre travmatik olaylar neticesinde ortaya çıkan olumsuz duyguların oyun ile yok edilmesi mümkündür. Erik Erikson ise çocukların bir yaşında duygusal ve motor becerilerini kendi vücutlarını ifade etmek için kullandıklarını, ikinci yılda nesnelere ile çevrelerine uyum sağlama konusunda gelişme kaydettiklerini belirtmiştir. Oyun aktivitelerinin, çocuğun kendisine güven kazanmasında ve nesnelere kontrol etmesinde etkili olduğunu ifade etmiştir (Tsao, 2002:230-233).

Casby'e (2003:163-164) göre oyun kalitesi iki yaşından üç yaşına girerken başlamaktadır. Bebeklerin oyunları ağız hareketleri, sesler çıkarma ve vurma iken yavaş yavaş daha kontrollü ve koordineli olarak nesnelere oynanmaya başlanmaktadır. İki yaş civarında oyun sırasında simgesel anlam çıkarma gözlenmektedir. Yani çocuk gördüğü simgenin gerçek değil, bir anlamı olduğunu anlamaya başlar. Oyun hareketleri üç yaşına

yaklaşırken artan biçimde daha koordineli ve uyumlu bir hal almaktadır. Bilişsel teorisyen olan Piaget'e göre oyun çocuğun zihinsel gelişimini hızlandıran önemli bir araçtır. Vygotsky ise oyunun görevini; çocuğun kendini organize etmesinde ve yüksek düzeyde bilişsel işlemleri gerçekleştirebilmesindeki becerileri kazanmasında yardımcı olarak görmüştür (Tsao, 2002:230-233).

Oyun çocukların gerçek dünyaya alışmasını sağladığı gibi psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarının da karşılanmasında yardımcı olmaktadır. Çocukların oyunlarındaki nitel farklılıklar onların farklı düzeylerdeki becerilerini yansıtmaktadır. Oyun ile basit kavramları anlamadan, ileri düzeydeki zihinsel becerileri yapana kadar gelişim göstermektedir (Tsao, 2002:230-233).

Park ve ark. (2008:157-162) araştırmalarında 6-7 yaşlarındaki çocuklarda blok oyunlarının matematik becerisini geliştirdiğini bulmuşlardır. Hurwitz (2003:101-102) de oyun küpleri ile çocukların sayı sayma becerisinin geliştiğini ifade etmiştir. Kim'e (2002:793-807) göre de oyun küpleri ile oynayan çocukların hayal güçleri gelişmektedir. Brewer ve Kieff'e (1997:92-96) göre oyun arkadaşları ile oyuncaklarını paylaşan, oyun gruplarına katılan, arkadaşları ile uzlaşan, her zaman istediklerinin olmayacağını öğrenip hayal kırıklığının üstesinden gelebilen çocuğun sosyal gelişimi hızlanmaktadır. Çocuğun geleceğe hazırlanması için de oyun büyük önem taşımaktadır. Çocuklar bilgiyi yapılandırmak, doğru düşünmek ve bilgilerini yeni durumlara uyarlamak için ilk elden deneyim kazanmaya yani yaparak-yaşayarak öğrenmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Oyun gönüllü bir aktivitedir ve oyundaki çocuklar öğrenmeye içsel olarak güdülenmiştir. Oyun çocuğun ne bildiğini göstermekle kalmaz aynı zamanda onların neyi merak ettiğini de ortaya çıkarmaktadır (Tsao, 2002:230). Oyun ile aynı zamanda çocukların kendilerini ifade etmeye yönelik dil becerileri, sanatsal oyunlarla yaratıcılıkları ve problem çözme becerisi gelişimleri de hızlanmış olmaktadır (Hurwitz, 2003:101-102; Pitri, 2001:56-41). Oyun içinde koşan, atlayan, sıçrayan, tırmanan, atan ve yakalayan çocuğun bu temel motor becerileri de gelişeceğinden fiziksel gelişimi de hızlı olmaktadır (Brewer, Kieff, 1997:92-96). Çocuğun zihinsel antrenmanı olarak da adlandırabileceğimiz oyun, kazanılan olumlu niteliklerin pekiştirildiği, olumsuz niteliklerin de değişime uğradığı bir deneme alanı olarak tanımlanmaktadır (Hazar, 1986:7-18).

Oyun kapasitesi her çocukta mevcuttur. Çocuğun oyun kapasitesi ailesinden, toplumdaki, kültürden ve önceki deneyimlerinden etkilenir. Bu nedenle okulöncesi dönemde ebeveyn ve eğitimcilerin tüm çocuklara yararlı oyun ortamları oluşturmaları çocuğun kendisini geliştirmesinde önem arz eder (Kerkez, 2006).

2.1.11. Okul Öncesi Eğitimin Önemi

Okul öncesi eğitimin çocuklar, aileler ve toplum açısından birçok faydası vardır. 0-6 yaş arası kapsayan erken çocukluk dönemi çocuğun en hızlı geliştiği dönemdir. Beyin yapısı ve fonksiyonlarının gelişiminin üçte ikilik bölümü 0-4 yaş arasında tamamlanmaktadır. Erken çocukluk dönemindeki deneyimler beynin çalışma biçimi için belirleyicidir. Yapılan çalışmalar okul öncesi eğitim alan çocuklarda okula devam oranlarının ve okul başarısının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Okul öncesi eğitim sosyal ve duygusal gelişimi destekleyerek, yetişkinlik döneminde de kişilerin daha üretici ve verimli olmalarını ve sahip oldukları potansiyeli tam olarak kullanmalarını sağlar. Çocukların gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları ve yetenekleri göz önüne alan, sağlıklı bir biçimde fiziksel, duygusal, dil, sosyal ve zihinsel yönden gelişimlerini sağlayan, olumlu kişilik temellerinin atıldığı, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarıldığı, çocukların kendilerine güven duymalarının sağlandığı, ebeveyn ve eğitimcilerin etkin olduğu kaliteli bir okul öncesi eğitim programına katılan çocukların diğer çocuklara kıyasla gelecekte okul başarıları daha yüksek, sosyal ve duygusal, sözel, zihinsel ve fiziksel gelişim açısından daha yetkin olduklarını araştırmalar göstermiştir (MEB, 2012).

Çocuk, ihtiyacı olan tüm bilgi ve becerilerle donanımlı olarak dünyaya gelmez. Çocuğa yeni öğrenme ve fırsat ve olanakları sağlayan çevre, onun gelecekteki başarısı açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle erken gelişim yılları, birçok araştırmacı tarafından, zekâ, kişilik ve sosyal davranış şekillenmesi açısından son derece önemli bulunmuştur. Erken gelişim dönemlerinde verilen eğitimin çocukların gelişimleri üzerinde uzun vadeli etkileri olduğunu ortaya koyan araştırmalar, özellikle bu dönemdeki eğitimin niteliğinin önemini vurgulamaktadır. Anaokulunun temel amacı, çocuğun doğuştan getirdiği potansiyeli üst düzeye çıkarmaktır. Anaokulu, çocuğa en iyi örgütlenmiş oyun ortamı sağlayan bir kurum niteliğindedir. Çocuk bu ortamda kendine bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim olanağı bulmaktadır. Toplu yaşam kuralları öğrenmektedir. Yardımlaşma ve işbirliği duygusunu geliştirmektedir. Bu arada, kendi hakkını korurken, paylaşmayı ve başkalarının özgürlüğünü zedelememeyi de öğrenmektedir. Anaokulunda renk, sayı ve kavramlar çocuğun düşüncesine uygun bir biçimde somuta indirgenerek verilir. Parmak boyası, resim faaliyetleri, jimnastik ve çeşitli dramatik oyunlar, sadece çocuğun eğitim ve gelişimine olanak tanımakla kalmaz, aynı zamanda onun fiziksel enerjisinin boşalmasına, geriliminden arınmasına da olanak sağlar. Çünkü anaokulu aynı zamanda doğal bir "terapi" ortamıdır. Tıpkı resim etkinliğinde olduğu gibi bu "oyun terapi"sinde çocuk, iç dünyasını ayrıntılarına kadar yansıtma fırsatı bulmaktadır. Bu yansıtma, çocuğun rahatlmasını sağlarken, öğretmene de çocuğun kişilik özellikleri ya da varsa sorunları hakkında ipucu vermektedir (Yavuzer, 2012).

Araştırmalar, okulöncesi kurumda eğitim görerek ilkokula başlayan çocukların, bu eğitimi göremeyenlere oranla daha katılımcı, girişken ve uyumlu olduğunu göstermektedir. Böylelikle okulöncesi eğitimin önemli katkısı özellikle çocuk ilköğretime başladığı zaman kendini göstermektedir. Erken yaşlarda gelişmeyi önleyen elverişsiz çevreler, toplumsal eşitsizlikleri artırmaktadır. Bu elverişsiz ortamlarda büyüyen çocuklar, olumsuz koşullardan etkilenir ve daha iyi konumlardaki akranlarının gerisinde kalırlar. Okulöncesi eğitimi, bu tür eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına da yardımcı olur (Yavuzer, 2012).

İşte bu nedenlerden dolayı, annesi çalışsın ya da çalışmasın her çocuğun temel eğitim kapsamında okulöncesi eğitime ihtiyacı vardır. Sağlıklı bir gelişim için 3-6 yaş arası, okulöncesi eğitim kurumunda eğitim gereklidir.

2.1.12. Anaokullarında Oyun ve Egzersizler

Anaokulları çocukların aileden sonra oyun oynayıp, egzersiz yapabileceği ve hayata dair yeni şeyler öğrenebileceği önemli kurumlardır. Çocuklar bu kurumlarda yemek yeme alışkanlıklarını, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle iletişim kurmayı sürekli bir eğlence ve oyun moduyla öğrenmektedirler.

Okul ortamında oyun, uzun zaman ders dışı bir aktivite olarak algılanmıştır. Ders saatlerinin dışında çocukların oyun oynamaları onların zihinlerini dinlendirdiği düşünülerek olumlu bir eylemdir ama ders saatinde oyun oynanması o dersin boşa harcanması olarak algılanmıştır. Oyun ve sınıf ortamı değerlendirilirken hep iş eğlence karşıtlığından yola çıkılmaktadır. Oyun eğlence olarak algılandığından iş olarak algılanan dersle beraber düşünülmemektedir. Oyun ancak ders dışı bir aktivite olarak gerçekleştirilmeliydi ve ders dışındaki oyun sadece zihinlerin dinlenmesine yardımcı bir unsur olacağı için yararlı olarak algılanabiliyordu. Freinet gibi bazı eğitimciler oyunun eğitimde ön plana çıkarılmasının çok yararı olmadığını düşünmektedirler. Freinet'e göre eğitimi tamamen oyun üzerine yapılandırmak, gelecek kuşakların eğitiminde dersin yetersiz olduğunu kabullenmek demektir. Chateau'da benzer görüşler ileri sürmüş ve oyunun gerçek dünyayla bağdaşmadığını, hayal dünyasının ürünü olduğunu savunarak ders ortamına ek bir ferahlama ve dinlenme unsuru olarak düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir (Er, 2008:17)

Oyunlar dışında egzersiz olarak anaokullarında genellikle jimnastik hareketleri de yapılır. Düzenli yapılan jimnastik hareketleri yapan çocuklarda aşağıdaki özellikler görülür:

1. Duruş bozukluklarını düzenlenir,
2. Denge sorunu yaşayan çocuklarda olumlu etkisi bulunmaktadır,
3. İletişim kuramayan çocuklarda önemli ilerleme görülmüştür,
4. Yaşıtları arasında daha aktif ve girişkendir,
5. Yaşıtlarına oranla her alanda daha başarılıdırlar,

6. Yaşıtlarına göre daha sorumluluk sahibidirler

7. Velilerinde onayı ile ilerleyen aşamalarda olimpik düzeyde milli sporcu olarak ülkelerini temsil edebilirler.

Temel jimnastik eğitimleri ile çocuklarda, oryantasyon (yön verme yeteneği), differential (ayirt etme yeteneği), balans (denge yeteneği), reaksiyon(çabuk karar verebilme), uyum (ani ve beklenmeyen durumlara uyabilme) ve ritim (hareketlerdeki özel dinamik değişimlerin farkında olma) gibi özelliklerin geliştirilmesi amaçlanır.

Aşağıda bir anaokulunda çocuklarla yapılan oyunlu egzersiz ve jimnastik hareketleri görsel olarak verilmiştir.

Fotoğraf 1. Anaokullarında Oyun Olarak Yapılan Egzersiz Hareketlerinden Biri

Fotoğraf 2. Anaokullarında Yapılan Jimnastik Hareketlerinden Biri

2.2. Literatür Taramasının Sonucu

2.2.1. Önceki Çalışmalar

Saldırganlıkla cinsiyet ilişkisinin ele alındığı araştırmaların birinde Björkqvist, Lagerspetz ve Kaukiainen (1992), saldırganlık davranışlarında gözlenen cinsiyet farklılıklarının yaşa göre ilişkisini araştırmışlardır. Araştırma sonuçları, sekiz yaş grubunda erkeklerin doğrudan saldırganlığa daha sık başvurduğunu, kızların ise çekilme davranışını daha çok sergilediklerini, dolaylı saldırganlık puanları açısından cinsiyetler arasındaki farkın anlamlı olmadığını ortaya koymuştur. On beş yaş grubunda yer alan erkeklerin fiziksel saldırganlığa, aynı yaş grubundaki kızların ise dolaylı saldırganlık ve çekilme davranışlarına daha sık başvurdukları da bulgular arasındadır. Bununla beraber, doğrudan sözel saldırganlık açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin doğrudan saldırganlığa, kızların ise dolaylı saldırganlığa daha sık başvurduğu vurgulanmıştır.

Green, Richardson ve Lago (1996) iletişim ağ yoğunluğu ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda yüksek yoğunluklu ağ içinde bulunan erkeklerin dolaylı saldırganlığı doğrudan saldırganlıktan daha fazla kullandığı görülmüştür. Kadınlarda ise iletişim ağı yoğunluğunun hem dolaylı hem de doğrudan saldırganlıkla ilişkili olmadığı, kadınların dolaylı saldırganlığı doğrudan saldırganlıktan daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.

Duque, Klevens ve Ramirez (2003) şiddetin ve saldırganlığın yaygınlığını, farklı saldırganlık türleri arasında örtüşme olup olmadığını ve diğer ülkelerde ele alınan değişkenlerle saldırganlık arasındaki ilişkileri Latin Amerika'da araştırmıştır. Çalışma 15-60 yaşları arasında toplam 3007 kişiyle yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre erkeklerin ve 15-24 yaş arasındaki deneklerin daha saldırgan oldukları bulunmuştur. Ayrıca bütün saldırganlık türlerinin birbiriyle örtüştüğü görülmüştür. Fiziksel olarak saldırgan davranan, bıçak ya da silahla saldırıda bulunanların hemen hemen hepsi sözel saldırganlığa da başvurduklarını ifade etmişlerdir.

Topuz (2008) çalışmasında amatör futbol oyuncularının saldırganlık düzeylerini incelemiştir. Araştırmaya 223 amatör futbol oyuncusu alınmıştır. Araştırma sonucunda futbolcuların genel olarak saldırganlık düzeylerinin orta seviyede olduğu, saldırganlık envanterine ait atılganlık ve edilgen saldırganlık alt boyut puan ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca futbolcuların saldırganlık alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının yaş, oynadıkları mevki, eğitim düzeyleri, anne ve baba meslekleri, ailelerinin gelir düzeyleri,

sahip oldukları kardeş sayıları, evde birlikte yaşadıkları kişi sayıları ve evde alkol kullanan biri olup olmadığı değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür.

Kabak (2009) "Ergenlerde Spora Katılımın Saldırgan Davranışlar Üzerine Etkilerinin İncelenmesi" adlı çalışmasında, spor yapan ergenler ile spor yapmayan ergenlerin saldırgan davranışlarını karşılaştırmıştır. Araştırma 600 öğrenci üzerinde Kocatürk tarafından geliştirilen "Saldırganlık ölçeği" kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyete ve ailenin aylık gelir düzeyine göre öğrencilerin saldırganlık puanları arasında istatistiksel anlamda bir fark olduğu belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin kızlara göre istatistiksel anlamda daha yüksek saldırganlık puanına ($p<0.023$), aile aylık geliri 600 tl ve aşağısında olan öğrencilerin saldırganlık puanlarının diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır ($p<0.000$).

Erşan vd. (2009) çalışmalarında beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini sosyodemografik açıdan incelemiştir. Araştırmaya 183 erkek ve 103 bayan katılmıştır. Araştırma sonucunda saldırganlık ölçeği puan ortalamalarının yaşa, cinsiyete, bölüm ve branşa göre farklılık göstermediği, saldırganlık ölçeği alt ölçeklerinden yıkıcı saldırganlıkla edilgen saldırganlık arasında pozitif korelasyon saptanmıştır. Özetle, çalışma sonuçlarına göre saldırganlık düzeyinin sosyo-demografik değişkenlerden etkilenmediği bulunmuştur.

Özkatar, Kaya (2010) "18-25 Yaş Arası İşitme Engelli Sporcuların Stres ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi" adlı çalışmasını 50 işitme engelli gönüllü ile yapmıştır. Araştırma sonucunda sporcuların yaşları ile saldırganlık düzeyleri arasında, pozitif yönde doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Spor yapan ve yapmayan işitme engellilerin cinsiyet ile saldırganlık ve stres arasında anlamlı bir ilişki bulunmamasına rağmen erkek engellilerin kız engellilere göre daha saldırgan davranışlar içerisinde olduğu bulunmuştur.

Özdevecioğlu ve Yalçın (2010) "Spor Tatmininin Sporcuların Stres ve Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi" adlı çalışmalarının örneğini Antalya ilinde çeşitli branşlardaki 420 sporcu oluşturmuştur. Çalışmada spor tatmini, stres ve saldırganlık arasında negatif ilişki bulunmuş, buradaki negatif ilişki; sporcuların yaptıkları spordan tatmin olma düzeyleri arttıkça saldırganlıkları ve streslerinin azalmasını göstermektedir. Araştırma sonucunda sporcuların stresleri arttıkça saldırganlıklarının arttığı görülmektedir. Diğer bir ifade ile spor tatmini sporcuların stres ve saldırganlıklarını açıklayan anlamlı bir tutumdur.

Erdoğdu (2010) çalışmasında 981 öğrencinin saldırganlık eğilimlerini bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmada, öğrencilere "Saldırganlık Envanteri" ve bilgi formu uygulanmıştır. Öğrencilerin saldırganlık eğilimleri, öğrencinin kendisi, ailesi ve okul ile ilgili faktörlere göre analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda spor tatmininin hem

stresi hem de saldırganlığı azalttığı belirlenmiştir. Çalışmada ortaya çıkan bir başka bulgu stres ile saldırganlık arasındaki pozitif ilişkidir. Sporcuların stres düzeyleri arttıkça saldırganlık düzeyleri de artmaktadır.

Tekin vd. (2011) çalışmalarında kick-boks sporu ile uğraşan lisanslı sporcuların öfke ve saldırganlık düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemişlerdir. Araştırmaya 50'si kadın 155'i erkek olmak üzere toplam 205 sporcu katılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet, yaş ve kuşak derecelerine göre yıkıcı saldırganlık, atılganlık, edilgen saldırganlık ve toplam saldırganlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Kanoğlu (2008) çalışmasını, lise öğrencilerinin öfke düzeyleri ve öfke ifadelerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma İstanbul ilinde bulunan toplam üç okulda araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 1072 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda yaş değişkeni açısından öğrencilerin öfke-dışa alt boyutunda istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı ve aile tipine göre öğrencilerin sürekli öfke düzeyleri ve öfke tarzı alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı bulunmuştur. Ailesinden arkadaşları ile ilgili kısıtlama gören öğrencilerin sürekli öfke düzeyleri, öfke tarzı alt boyutları puanları kısıtlama görmeyen öğrencilerin puanlarından istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı yüksek bulunmuştur.

Kurtyılmaz (2005) çalışmasında öğretmen adaylarının cinsiyete bağlı olarak saldırganlık düzeyleri ile akademik başarıları, iletişim ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın evrenini 2004–2005 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Anadolu ve Osmangazi Üniversiteleri'nin Eğitim Fakültesinin tüm bölümlerine devam eden 3366 Öğrenci oluşturmuştur. 1437 öğrenciden toplanan veriler arasından, evrenin %25'ine karşılık gelen 853 öğrenci oranlı küme örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun saldırganlıklarının orta düzeyde olduğu, erkek öğretmen adaylarının saldırganlık düzeylerinin ise kız öğretmen adaylarına göre önemli bir biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yalçın (2004) çalışmasında ailelerinden algıladıkları destek düzeyleri farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini; cinsiyetlerine, sınıflarına, ailelerindeki tartışma ve kavga sıklığına, algıladıkları anne-baba tutumlarına, ailelerinin gelir durumunu algılama biçimlerine, ailelerinde şiddet uygulanma, okuldaki arkadaşlık ilişkilerinden memnun olma, öğretmenlerinden memnun olma, babalarının alkol kullanma durumlarına göre incelemiştir. Araştırma sonucunda aileden algılanan destek düzeyi ile okuldaki arkadaşlık ilişkilerinden memnun olma durumu değişkenlerinin saldırganlık puanları üzerindeki ortak

etkisi anlamlı bulunmuş, aileden algılanan destek düzeyi ile cinsiyet, sınıf, ailelerindeki tartışma ve kavga sıklığı, algıladıkları anne-baba tutumları, ailenin gelir durumunu algılama biçimi, ailede şiddet uygulanma, okuldaki öğretmenlerinden memnun olma ve babalarının alkol kullanma durumu değişkenlerinin saldırganlık puanları üzerindeki ortak etkileri anlamlı bulunmamıştır. Aileden algılanan destek düzeyi, ailenin gelir durumunu algılama biçimi, ailede şiddet uygulanma, öğretmenlerinden memnun olma ve babalarının alkol kullanma durumu değişkenlerinin saldırganlık puanları üzerindeki temel etkileri anlamlı bulunmuştur.

Şahin (2007) araştırmasında psikolojik ihtiyaç (ilişki, yeterlik ve özerklik ihtiyacı) düzeyleri farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini; cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri okulun türüne, algıladıkları anne tutumuna, algıladıkları baba tutumuna, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerine, ailelerinde şiddet uygulanma durumuna, öğrenim gördükleri okuldan memnuniyet düzeylerine ve serbest (boş) zamanlarında yaptıkları etkinliğin türüne göre incelemiştir. Araştırma sonucunda, lise öğrencilerinin saldırganlık puanı üzerinde ilişki ihtiyacı düzeyi ile serbest zamanlarda yapılan etkinliğin türü, yeterlik ihtiyacı düzeyi ile öğrenim görülen okuldan memnuniyet düzeyi ve özerklik ihtiyacı düzeyi ile cinsiyet değişkenlerinin ortak etkisi anlamlı bulunmuştur. Cinsiyetin, algılanan anne tutumunun, algılanan baba tutumunun, ailede şiddet uygulanma durumunun, öğrenim görülen okuldan memnuniyet düzeyinin, ilişki ve yeterlik ihtiyacı düzeyinin öğrencilerin saldırganlık puanları üzerindeki temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Okul türünün, yaşamın çoğunun geçirildiği yerleşim yerinin, serbest zamanlarda yapılan etkinliğin türünün ve özerklik ihtiyacı düzeyinin öğrencilerin saldırganlık puanları üzerindeki temel etkisi anlamlı bulunmamıştır.

Öztürk (2008) ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmada ergenin saldırgan davranışlarının cinsiyet, okul türü, okul başarısı, anne-baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi, anne-baba tutumu, yaş, arkadaşlık ilişkilerinden memnun olup-olmama, öğretmenleriyle ilişkilerinden memnun olup-olmama, aile yapısı ve devamsızlık durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri cinsiyet, okul türü, okul başarısı, anne-baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi, anne-baba tutumu, yaş, arkadaşlık ilişkilerinden memnun olup-olmama, öğretmenleriyle ilişkilerinden memnun olup-olmama, aile yapısı ve devamsızlık durumuna göre farklılaşma olduğu görülmüştür. Fakat annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve aile yapısının 9. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri üzerinde önemli bir etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır.

Dervent (2007) spor ve saldırganlık ilişkisini tüm boyutlarıyla ortaya koyabilmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda spor yapan deneklerin spor yapmayanlardan daha atılgan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan kişiler saldırganlık özellikleri açısından incelendiklerinde spor yapan ve yapmayan kişilerin arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Araştırmaya katılan kişiler cinsiyetlerine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir.

Menteş (2007), lise öğrencilerinin atılganlık seviyesine sporun etkisini belirlemek, demografik özelliklerinin atılganlık düzeyi ile bir ilişkisinin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda, lise öğrencilerinin % 61.6'sı (670'i) atılgan davranış biçimine sahipken, %38.4'ü (417'si) atılgan davranış biçimine sahip olmadıkları bulunmuştur. Lise öğrencilerinin atılganlık düzeyinde lisanslı olarak spor yapıp yapmadıklarına bağlı olarak anlamlı bir farklılık olmadığı; takım sporun yapanların atılganlık düzeyi puanlarının bireysel spor yapanlara göre yüksek olduğu; spor yapma süreleri ve sportif müsabakalara düzenli olarak katılıp katılmama ile atılganlık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur. Lise öğrencilerinin atılganlık düzeyinde yaşa, kardeş sayısına, annenin ve babanın mesleğine bağlı olarak istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken; cinsiyet, devam ettikleri sınıf, devam ettikleri okul, gelir düzeyi, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, boy ve kilo değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yavuz (2007), çalışmasında son çocukluk dönemi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Mersin ili sınırları içerisinde bulunan 6 ilköğretim okulunun 4. ve 5. sınıfına devam eden öğrencilerden tesadüfi küme örnekleme yoluyla seçilen 263 kız ve 244 erkek olmak üzere toplam 507 öğrenciden oluşmaktadır. Son çocukluk dönemi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinde cinsiyete, yaşa, sürekli tedavi gördüğü bir hastalığının olma durumuna, baba öğrenim durumuna, ailenin sosyoekonomik durumuna, çocuğun okuldaki arkadaş ilişkilerine, televizyon izleme sürelerine ve televizyonda izlediği programların türüne göre anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Son çocukluk dönemi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin kardeş sayısına, doğum sırasına, anaokuluna gitme durumuna, anne çalışma durumuna, anne öğrenim durumuna ve herhangi bir sosyal etkinliğe katılma durumuna göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur.

Kadan (2010), araştırmasında okulöncesi dönem çocuklarda (4-6 yaş) saldırganlık davranışını etkileyen faktörlerin çeşitli değişkenlere göre incelenmesini amaçlamıştır. Araştırma ilişkiyel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Sosyo-demografik değişkenlere göre anne-baba tutumlarının çocuklardaki saldırganlık davranışını farklılaştırıp farklılaştırmediği incelenmiştir. Ayrıca anne-baba tutumlarının sosyo-demografik

değişkenler göz önüne alınarak saldırganlık davranışı arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Yine çocukların saldırganlık davranışlarının sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ve saldırganlık davranışı ile sosyo-demografik özellikler arasında ilişki olup olmadığı da incelenmiştir. Araştırmanın verileri, 14 sorudan oluşan “Kişisel Bilgi Formu”, 50 sorudan oluşan “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ve 7 sorudan oluşan “Çocuk Davranış Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Kadıköy İlçesinde bulunan 1 özel ve 1 resmi ilköğretim okullarının anasınıfları ile Kadıköy İlçesi Belediyesine bağlı 1 anaokulundan oluşmuştur. Araştırmacının çalıştığı kurum olan Gülhane Askeri Tıp Akademisi Çocuk Psikiyatri ve Çocuk Polikliniğine başvuran 4- 6 yaş çocuklar ile Gülhane Askeri Tıp Akademisi Gündüz Bakımevinde öğrenim gören çocuklar ve onların aileleri de çalışmaya dahil edilmiştir. 152 anne ve babadan “Kişisel Bilgi Formlarını, Anne- Baba Tutum Ölçeğini” ve “Çocuk Davranış Ölçeği”ni çocukları için ayrı ayrı cevaplandırmaları istenmiştir. Araştırmanın sonucunda, herhangi bir okulöncesi kuruma devam etmeyen çocukların devam eden çocuklara göre; erkek çocukların kız çocuklarına göre; 2004 ve 2005 doğumlu olan çocukların 2003 doğumlu olan çocuklara göre; anne-babası ayrı yaşayan çocukların anne-babası bir arada yaşayan çocuklara göre ve kardeşi olmayan çocukların kardeşi olan çocuklara göre daha saldırgan oldukları belirlenmiştir. Annenin çalışması durumunda, annesi çalışmayan çocuklar annesi çalışan çocuklara göre daha saldırgandırlar. Anne-babanın eğitim durumlarına göre, eğitim seviyeleri düştükçe gerek fiziksel, gerekse sözel saldırganlığın arttığı bulunmuştur. Kitle iletişim araçları açısından bulunan sonuçlar ise televizyonu uzun süre seyreden çocukların televizyonu daha az izleyen ya da izlemeyen çocuklara göre daha saldırgan oldukları bulunmuştur.

Kerkez (2006), “Oyun ve Egzersizin Yuva ve Anaokuluna Giden 5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Fiziksel ve Motor Gelişimine Etkisinin Araştırılması” adlı doktora çalışmasını 12 haftalık oyun ve egzersiz programının kurum bakımı altında bulunan dezavantajlı çocuklarla ailesi tarafından bakılan ve anaokuluna gönderilen 5-6 yaş grubu çocukların fiziksel ve motor gelişim düzeyleri üzerindeki etkililiğinin araştırılması amacıyla yapmıştır. Araştırmaya Trabzon Fatih ve Giresun Çocuk Yuvasından 47 çocuk ile Trabzon il merkezinde ailesinin yanında kalan ve anasınıfına devam eden 105 çocuk olmak üzere toplam 152 çocuk denek olarak katılmıştır. Anaokulu ve Yuva’da bulunan çocuklar tesadüfi yöntemle deney ve kontrol grubu olmak üzere 2 gruba ayrılmıştır. Tüm deneklere; boy, kilo, BKİ, uzunluk, genişlik, çevre ve vücut yağ yüzdesi ölçümleri ile Toplam Motor Gelişim Testi (TGMD) ve kişisel bilgilerle sosyo-ekonomik düzeyin belirlenmesine yönelik anket uygulanmıştır. Deney grubunda bulunan çocuklar, 12 hafta süreyle, haftada 2 gün 45'er dakikalık toplam 24 seans oyun ve egzersiz programına katılmıştır. Çalışma sonuçları ilk ölçümlerde kurum bakımı altındaki çocukların fiziksel ölçümlerden boy, kilo,

büst ve bacak uzunluğu, omuz ve kalça genişliği, baş ve uyluk çevresi, derialtı yağ ortalamalarının, ailesinin yanında kalan ve anaokuluna giden çocuklardan istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olduğunu göstermiştir. Motor testlerin tümünde yuvada kalan çocukların ortalamaları, anaokuluna giden çocuklardan daha düşük bulunmasına karşın farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. 12 hafta süreyle uygulanan oyun ve egzersiz programının ardından yapılan son test sonuçları; deney gruplarının ortalamalarının bazı fiziksel ölçümlerde ve motor testlerin tümünde kontrol grubundan istatistiksel olarak anlamlı biçimde yüksek olduğunu göstermiştir. Bu araştırma sonuçları oyun ve egzersiz programının etkililiğini ortaya koymanın ötesinde, özellikle kurum bakımı gibi olumsuz çevre şartlarından etkilenen dezavantajlı çocukların fiziksel ve motor özelliklerinin normal standartlara ulaştırılmasında, fiziksel aktivitelerin önemini bir kez daha göstermektedir.

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya ilişkin araştırmanın yöntemi, evren ve örneklem, veri toplama tekniği, verilerin analizi ve ölçeğin güvenilirliğine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu bölümde araştırma verilerinin toplanması, araştırmanın modeli ve veri analizi hakkında bilgiler yer almaktadır. Araştırmanın yöntemi, anket tekniğidir. Bu araştırma betimsel niteliktedir. Anketler literatür taraması sonucunda oluşturulmuş ve analizler uygulanmıştır. Uygulanan anketler analiz süreçlerinden geçirildikten sonra yorumlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma grubu; devlet anaokullarında bulunan öğretmenler ve bu anaokullarında öğrencilerin velileridir. Araştırmada örneklem seçiminde random yöntemi kullanılmıştır. genel evren soyut bir kavramdır; tanımlanması kolay fakat ulaşılması güç ve çoğu zaman olanaksız bir bütündür. Bu nedenle, yanlış anlamaları da ortadan kaldırmak için ulaşılabilen bir çalışma evreni oluşturulur. Bu çalışma evreni doğrudan gözleyerek, ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden yararlanarak, hakkında görüş bildirebileceği evren çalışma evrenidir. Araştırmanın evreni Ankara ili Birlik Mahallesi anaokulu öğretmenleri ve anaokulunda çocukları olan veliler oluşturmaktadır. Araştırma sırasında 20 öğretmene ve 50 veliye ulaşılmıştır. Öğretmenlerin ve velilerin anket formunu doldurmaktaki çekinceleri, zaman ve maliyet gibi nedenlerle anket formları daha fazla kişiye uygulanamamıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Veri toplama tekniği olarak anket formu kullanılmıştır. Anketler velilere ve öğretmenlere ayrı ayrı uygulanmıştır. Anketler "www.education.vic.gov.au" adresinden alınmıştır.

3.3.2. Veri Toplama Süreci

Veli görüşme anketi üzerinde değişiklik yapılmazken, öğretmenlere uygulanacak ankette değişikliğe gidilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada literatürden elde ettiğimiz bilgilerle anket çalışmasının sonuçları değerlendirilmiştir. Yapılan anketler toplandıktan sonra önce değişkenlerin betimsel istatistiği alınmıştır.

Araştırmada veri analizi tekniği olarak frekans, yüzde ve t testi istatistikleri kullanılmıştır. Analizler SPSS 16 paket programı yardımıyla çözümlenmiştir. Değerlendirmeler %5 anlamlılık düzeyinde yapılmıştır.

Güvenilirlik, aynı şeyin bağımsız ölçüler arasındaki tutarlılıktır. Deneme ölçeğinde bulunan maddelerin, ölçülmesi planlanan yapıyı açıklayacak ilişki içinde olup olmadığını, her maddenin diğerleri ile ne ölçüde ilişkili olduğunu, hangi maddelerin en iyi ölçümü verdiğini ve hangi maddelerin güvenilirlik ve geçerliliğinin daha yüksek olduğunu bulmak bu test ile mümkün olmaktadır. Maddelerde güvenilirlik ve geçerlik önemli olduğunda bu iki temel özelliğe ilişkin bulgular araştırılmaktadır. Böylelikle güvenilirlik, bir ölçme aracının duyarlı, birbiri ile tutarlı ve kararlı ölçme sonuçları verebilmesi anlamını taşımaktadır. Geçerlik ise; bir ölçme aracının, bu araçla ölçülmek istenen özelliğin ölçülerini diğer özellik veya özelliklerin ölçüleri ile karıştırmadan değerlendirilebilme derecesidir (Baş, 2001).

Likert tipi ölçeklerde öncelikle iç tutarlılığın test edilmesi gerekmektedir. Likert tipi bir ölçeğin güvenilirliğini test etmek için; Cronbach tarafından geliştirilen ve kendi adıyla anılan α Cronbach katsayısının kullanılması gerekir. Ölçeğin α katsayısı ne kadar yüksek olursa bu ölçekte bulunan maddelerin o ölçüde birbirleri ile tutarlı ve aynı ölçeğin unsurlarını tanımlamaya yönelik maddelerden oluştuğu söylenebilir. Likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek güvenilirlik katsayısı mümkün olduğunca 1'e yakın olmalıdır. Alfa değeri 0 ile 1 arasında değerler alır ve kabul edilebilir bir alfa değerinin en az 0,7 olması arzu edilir. Ancak, inceleme türü araştırmalarda bu değer 0,5'e kadar çekilebilmektedir (Büyüköztürk, 2002:91).

Yaptığımız anket çalışmasında veli görüşmeleri anketi için yapılan Cronbach's Alpha değeri 0,968'dir. Bu değer analizlerin yapılması için uygun değer olarak görülmüştür. Yaptığımız anket çalışmasının öğretmen görüşme anketi için yapılan Cronbach's Alpha değeri ise 0,967'dir. Bu değer de analizin yapılması için uygun olarak görülmüştür. Bu çalışmada daha net sonuçlar elde etmek için pilot bir çalışma yapılmamıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya ait bulgulara yer verilmiştir. Ayrıca araştırma bulguları yorumlanmıştır.

4.1. Veli Görüşme Anketlerine Göre Demografik Özellikler Bulguları

Tablo 1. Cinsiyete İlişkin Bulgular

	Frekans	%
Erkek	19	38,0
Kız	31	62,0
Toplam	50	100,0

Araştırmaya katılan velilerin %38'inin çocuğu erkek ve %62'sinin çocuğu kızdır.

Tablo 2. Beden Eğitimi Etkinliğine Katılmayla İlgili Bulgular

	Frekans	%
Katılıyor	30	60,0
Katılmıyor	20	40,0
Toplam	50	100,0

Araştırmaya katılan velilerin çocuklarının %60'ı beden eğitimi etkinliğine katılırken, %40'ı beden eğitimi etkinliğine katılmamaktadır.

4.2. Veli Görüşme Anketleri Bulguları

Tablo 3. Çocukların Saldırgan Davranışlara Yönelik Veli Görüşü

Soru	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)	6 (%)	X
Çocuğum okulda öğrenmekten hoşlanıyor.		36,0	64,0			4,28
Çocuğum okulda arkadaşları ile iyi geçiniyor	18,0	18,0	42,0	22,0		4,50
Çocuğum çeşitli insan ilişkileri (sosyal) becerilerini çok iyi öğreniyor			36,0	42,0	22,0	4,86
Çocuğum ev ödevi yapmayı seviyor		18,0	18,0	42,0	22,0	4,68
Çocuğum okulda diğer çocuklar tarafından kabul edildiğini hissediyor		18,0	38,0	22,0	22,0	5,30
Bu okuldaki eğitim-öğretim standartları çocuğum için yeterlidir			36,0	22,0	42,0	5,06
Çocuğum iyi insan ilişkileri (sosyal) becerileri öğreniyor		18,0	18,0	42,0	22,0	4,68

Tablo 3'ün devamı

Bu okuldaki eğitim-öğretim programları çocuğum için uygundur	18,0	18,0	42,0	22,0	4,68
Çocuğuma ev ödevlerini yapmada yardımcı olması için düzenli çalışma becerileri öğretiliyor	18,0		82,0		4,64
Çocuğum okulda diğer öğrenciler ile iyi geçiniyor		38,0	62,0		4,62
Bu okul çocuğumun eğitim ve öğrenim ihtiyaçlarını karşılıyor			78,0	22,0	5,22
Çocuğum okula gitmeyi seviyor	18,0		82,0		4,64
Kısa süre önce okulda çocuğum akran istismarına uğradı ve rahatsız edildi	18,0	38,0		44,0	4,70
Çocuğumun okulunda okul saatleri dışında iyi faaliyetler düzenleniyor	20,0		58,0	22,0	4,82
Çocuğum her zaman okula gitmek istiyor	18,0	18,0		64,0	5,10
Ev ödevi çocuğumun öğrenmesine yardımcı oluyor			18,0	82,0	4,82
Bu okulda öğretilen dersler çocuğumun ihtiyaçlarını karşılıyor		40,0	38,0	22,0	4,82
Çocuğum okulda öğrenmeyi seviyor	18,0	22,0	60,0		4,42
Diğer çocuklar çocuğuma karşı olumsuz davranıyorlar	36,0		20,0	44,0	4,72
Bu okul uygun seviyede çeşitli okul dışı faaliyetler sunmaktadır	18,0	18,0	42,0	22,0	4,68
Çocuğum değerli insan ilişkileri (sosyal) becerileri öğreniyor	18,0	18,0	20,0	44,0	4,90
Çocuğum kısa bir süre önce okulda kızdırıldı	18,0		82,0		4,64
Genel olarak, çocuğumun okulunda aldığı eğitimden memnunum	18,0	18,0	42,0	22,0	4,68

Ortalama olarak en yüksek olgu 5,30 ile “Çocuğum okulda diğer çocuklar tarafından kabul edildiğini hissediyor” olgusudur. Verilerin çoğunluğu çocuklarının diğer çocuklar tarafından kabul edildiğini hissetmektedirler.

Ortalama olarak en düşük olgu ise 4,28 ile “Çocuğum okulda öğrenmekten hoşlanıyor” olgusudur. Veliler çocuklarının diğer çocuklarla anlaştıklarını ancak öğrenme konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4. Çocuğun Cinsiyeti ile Saldırganlık Durumu Arasındaki İlişki Kruskal Wallis Test

	Ortalama	Ki Kare Değeri	p. Değeri
Erkek	102,3	4,205	0,040
Kız	113,8		

Çocuğun cinsiyeti ve saldırgan davranışı arasında anlamlı farklılık mevcuttur ($p < 0,05$). Erkekler (102,3), kızlara (113,8) oranla daha fazla saldırgan davranışta bulunmaktadır.

Tablo 5. Beden Eğitimi Etkinliğine Katılım ve Saldırgan Davranış İlişkisi ANOVA Testi

	Ortalama	F Değeri	p. Değeri
Katılıyor	116,2	15,015	0,000
Katılmıyor	99,30		

Beden eğitimi etkinliğine katılan çocuklar ile katılmayan çocuklar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Beden eğitimi etkinliklerine katılan çocukların ortalaması (116,2), beden eğitimi etkinliklerine katılmayan çocukların ortalaması (99,30) oranla, daha az saldırgan davranış sergiledikleri görülmektedir. Bu da bize beden eğitimi etkinliğine katılan çocukların katılmayan çocuklara oranla daha az saldırgan olduklarını göstermektedir. Beden eğitimi etkinliğine katılan çocuklar, diğer çocuklara ve çevresine daha ilgilidirler.

4.3. Öğretmen Görüşme Anketi Sonuçları

Tablo 6. Beden Eğitimi Etkinliği

	Frekans	%
Var	12	60,0
Yok	8	40,0
Toplam	20	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %60'ının sınıfında beden eğitimi etkinliği varken, %40'ında beden eğitimi etkinliği yoktur.

Tablo 7. Saldırgan Davranışlara Yönelik Veli Görüşü

Soru	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)	6 (%)	X
Çocuklar okulda öğrenmekten hoşlanıyor.		40,0	60,0			4,20
Çocuklar okulda arkadaşları ile iyi geçiniyor	20,0		20,0	40,0	20,0	4,40
Çocuklar çeşitli insan ilişkileri (sosyal) becerilerini çok iyi öğreniyor			40,0	40,0	20,0	4,80
Çocuklar ev ödevi yapmayı seviyor		20,0	20,0	40,0	20,0	4,60
Çocuklar okulda diğer çocuklar tarafından kabul edildiğini hissediyor		20,0	40,0	20,0	20,0	5,20

Tablo 7'nin değeri

Bu okuldaki eğitim-öğretim standartları çocuklar için yeterlidir	40,0	20,0	40,0	5,00	
Çocuklar iyi insan ilişkileri (sosyal) becerileri öğreniyor	20,0	20,0	40,0	20,0	4,60
Bu okuldaki eğitim-öğretim programları çocuklar için uygundur	20,0	20,0	40,0	20,0	4,60
Çocuklara ev ödevlerini yapmada yardımcı olması için düzenli çalışma becerileri öğretiliyor	20,0		80,0		4,60
Çocuklar okulda diğer öğrenciler ile iyi geçiniyor	40,0	60,0			4,60
Bu okul çocukların eğitim ve öğrenim ihtiyaçlarını karşılıyor			80,0	20,0	5,20
Çocuklar okula gelmeyi seviyor	20,0		80,0		4,60
Kısa süre önce okulda birçok çocuk akran istismarına uğradı ve rahatsız edildi	20,0	40,0		40,0	4,60
Çocuklara okulda okul saatleri dışında iyi faaliyetler düzenleniyor	20,0		60,0	20,0	4,80
Çocuklar her zaman okula gelmek istiyor	20,0	20,0		60,0	5,00
Ev ödevi çocukların öğrenmesine yardımcı oluyor		20,0	80,0		4,80
Bu okulda öğretilen dersler çocukların ihtiyaçlarını karşılıyor		40,0	40,0	20,0	4,80
Çocuklar okulda öğrenmeyi seviyor	20,0	20,0	60,0		4,40
Çocuklar birbirlerine karşı olumsuz davranabiliyor	40,0		20,0	40,0	4,60
Bu okul uygun seviyede çeşitli okul dışı faaliyetler sunmaktadır	20,0	20,0	40,0	20,0	4,60
Çocuklar değerli insan ilişkileri (sosyal) becerileri öğreniyor	20,0	20,0	20,0	40,0	4,80
Çocuklar okulda sıklıkla kızdırılmaktadır	20,0		80,0		4,60
Genel olarak, çocukların okulda aldıkları eğitimden veliler memnundur	20,0	20,0	40,0	20,0	4,60

Öğretmen görüşme anketi sonucunda en yüksek ortalamayı alan olgu 5,20 ile "Çocuklar okulda diğer çocuklar tarafından kabul edildiğini hissediyor" olgusudur. Öğretmenlerin çoğunluğu sınıftaki çocukların birbirlerini kabul ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmen görüşme anketine göre en düşük olguyu 4,20 ile "Çocuklar okulda öğrenmekten hoşlanıyor" olgusu almıştır. Öğretmenlerin çoğu çocukların okulda öğrenmekten hoşlandıkları konusuna katılmamaktadırlar.

Veli görüşme anketi ve öğretmen görüşme anketi incelendiğinde hemen hemen aynı cevapların verildiği görülmektedir. Her iki grupta çocukların arkadaşlarıyla ilgili olan durumlarının iyi ancak öğretimle ilgili olan durumlarının daha kötü olduğunu belirtmişlerdir.

Beden eğitimi etkinliği verilen sınıflarda çocukların saldırganlık davranışları Tablo 8'de incelenmiştir.

Tablo 8. Beden Eğitimi Etkinliğine Katılım ve Saldırgan Davranış İlişkisi ANOVA Testi

	Ortalama	F Değeri	p. Değeri
Var	117,8	17,433	0,001
Yok	93,2		

Beden eğitimi dersi olan ve olmayan sınıflarda çocukların saldırgan davranışları incelenmiştir. Buna göre beden eğitimi dersi olan ve olmayan sınıflarda saldırganlık durumları farklılık göstermektedir. Beden eğitimi etkinliği olan sınıflarda çocukların ortalaması (117,8), beden eğitimi etkinliği olmayan sınıflardaki çocuklara (93,2) oranla daha fazla saldırganlık eğilimi içinde oldukları görülmektedir.

5. TARTIŞMA

Çocukların gelişimleri ailelerinden geçen genler ve çevre büyük önem taşımaktadır. Çocukların tüm gelişim dönemlerinde olduğu gibi motor gelişiminde de dönemlere ilişkin yaş belirlemeleri yeni sınırlar oluşturmaktadır. Her çocuğun kendine özgü düşünme, hareket etme, hissetme, konuşma ve anlama biçimi bulunmaktadır.

Psikomotor gelişim becerileri çocukların yaptıkları davranışlarda gözlenebilen özelliklerdir. Ailelerinden çocuklara geçen kalıtsal özellikler her çocuğun büyüme ve gelişme oranını, boy uzunluğunu, kemik ve cinsiyet yönünden gelişimini belirlemektedir.

Çocukların doğdukları, büyüdükları çevre psikomotor gelişiminde etkili olmaktadır. Aile yapısı, sosyoekonomik ve kültürel düzey de psikomotor gelişimi etkilemektedir. Ailelerin çocukların korkularını anlayarak motive etmeleri onların korkularını yenmelerini sağlamaları da çocukların motor becerilerini öğrenmelerinde etkili olmaktadır. Çocukların yaşadıkları sağlıklı koşullar psikomotor gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Şu an çocuklar apartmanlarda hareket kısıtlılığı yaşamakta, bilgisayar başında oyun oynayarak hareket etmemektedirler. Bu çocuklarla açık havada oyun oynayan, sporla uğraşan çocukların motor becerileri ile hareketsiz yaşayan çocukların motor gelişimleri karşılaştırıldığında açık havada oynayan, sporla uğraşan çocukların motor gelişimleri daha çok gelişmektedir.

Okul öncesi dönemde beden eğitimi etkinliklerine katılan çocuklarda saldırgan davranışların daha az görüldüğü, psikomotor gelişimin daha hızlı bir şekilde yaşandığı çalışmamızda görülmektedir. Genelde, 6 aydan 1 yıla kadar kazanılan motor yetenek sayısında bireysel farklılıklar görülmektedir. Bu bireysel farklılıklar, bazı çocukların yeni motor becerileri öğrenmeye neden hazır olup olmadıklarını açıklayabilir. Bunun yanında çocukların yetenekleriyle de bu açıklanabilmektedir.

Psikomotor gelişim; çocukların düzenli ve sağlıklı beslenme, yaşam şartları, giyim gibi temel ihtiyaçlara sıkı sıkıya bağlıdır. Sosyoekonomik düzeyleri düşük ailelerde, yetersiz ve dengesiz beslenme sonucunda çocuklar hastalanmakta ve yaşadıkları çevre şartlarının olumsuzluğu, beslenme ve giyim problemleri psikomotor gelişimi olumsuz ölçüde etkilemektedir. Bu olumsuzluklar çocuğun sadece motor gelişiminde değil; sosyal, duygusal, zihinsel gelişimlerini de olumsuz derecede etkilemektedir.

Motor gelişim; çocukların çevre ile iletişim kurmasında, yaşamlarını devam ettirmede zihinlerinin gelişmelerinde önemli bir yer almaktadır. Çocuklar, motor becerilerini oyun içerisinde keşfetmektedirler. Çocuk, oyun sayesinde diğer bireylerle sosyal iletişime girerek toplum içerisinde sosyalleşmekte, yaratıcılıkları geliştirmekte ve böylece çocuğun

kendine olan öz güveni artmakta, kendini yeterli hissetmekte ve olumlu benlik kavramı kazanmaktadır. Hayata daha sıkı sıkıya bağlanarak kendisine hedefler koymaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Araştırma kapsamında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

1. Ortalama olarak en yüksek olgu 5,30 ile “Çocuğum okulda diğer çocuklar tarafından kabul edildiğini hissediyor” olgusudur. Verilerin çoğunluğu çocuklarının diğer çocuklar tarafından kabul edildiğini hissetmektedirler.
2. Ortalama olarak en düşük olgu ise 4,28 ile “Çocuğum okulda öğrenmekten hoşlanıyor” olgusudur. Veliler çocuklarının diğer çocuklarla anlaştıklarını ancak öğrenme konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir.
3. Beden eğitimi derslerine katılan çocuklar (116,2), beden eğitimi etkinliğine katılmayan çocuklara (99,30) oranla, daha az saldırgan davranış sergilemektedirler. Beden eğitimi etkinliğine katılan çocuklar, diğer çocuklara oranla derslere ve çevresine daha ilgilidirler.
4. Çocuğun cinsiyeti ve saldırgan davranışı arasında anlamlı farklılık mevcuttur ($p<0,05$). Erkekler (102,3), kızlara (113,8) oranla daha fazla saldırgan davranışta bulunmaktadır.
5. Öğretmen görüşme anketi sonucunda en yüksek ortalamayı alan olgu 5,20 ile “Çocuklar okulda diğer çocuklar tarafından kabul edildiğini hissediyor” olgusudur. Öğretmenlerin çoğunluğu sınıftaki çocukların birbirlerini kabul ettiklerini belirtmişlerdir.
6. Öğretmen görüşme anketine göre en düşük olguyu 4,20 ile “Çocuklar okulda öğrenmekten hoşlanıyor” olgusu almıştır. Öğretmenlerin çoğu çocukların okulda öğrenmekten hoşlandıkları konusuna katılmamaktadırlar.
7. Beden eğitimi etkinliği olan ve olmayan sınıflarda çocukların saldırgan davranışları incelenmiştir. Buna göre beden eğitimi etkinliği olan ve olmayan sınıflarda saldırganlık durumları farklılık göstermektedir. Beden eğitimi etkinliği olan sınıflarda çocuklar (117,8), beden eğitimi etkinliği olmayan sınıflardaki çocuklara (93,2) oranla daha fazla saldırganlık eğilimi içindedirler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve anne-babaya ve öğretmenlere çocuklardaki saldırganlık davranışlarıyla ilgili bir takım önerilerde bulunulmuştur.

6.2. Öneriler

6.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

Anne Babaya Öneriler;

1. Anne ve babanın ev ortamında fiziksel ve sözlü şiddetten kaçınması gerekmektedir.
2. Anne ve babanın evde aile bireylerine karşı saldırgan davranışlar sergilememesi gerekmektedir.
3. Anne ve babanın çocuklara saldırgan davranışları sonucunda neler olabileceğini anlatmaları gerekmektedir.
4. Çocuk saldırgan davranışlar gösterdiğinde ailesi tarafından fiziksel şiddetle cezalandırılmamalıdır.
5. Çocuk eğitiminde çocukla konuşularak iyi ve kötü davranışlar anlatılmalıdır.
6. Çocuk saldırgan davranışlar gösterdiğinde çocuğa karşı hoşgörülü davranılmamalı yaptığı yanlış çocuğa anlatılmalıdır.
7. Çocuk saldırgan davranışlar sergilediğinde çocuğun isteği yerine getirilmemelidir.

Öğretmene Öneriler;

1. Öğretmen çocuk saldırgan davranışlar gösterdiğinde çocuğun davranışların nedenini araştırmalı ve çocuğun aile yaşantısını incelemelidir.
2. Öğretmen çocuklar için bir rol modeldir. Öğretmenin sınıf içinde sözel ve fiziksel şiddetten uzak durması gerekmektedir.
3. Çocuğun okulda öfkesini nasıl kontrol edeceği öğretmeni tarafından anlatılmalı, eğer başarılı olunamıyorsa okulun psikolojik danışmanından yardım alınması gerekmektedir.
4. Okuldaki güvenlik koşullarının sağlanması gerekmektedir.

6.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

Yaptığımız araştırmaya göre ileride çocukların saldırgan davranışları ile ilgili araştırma yapmak isteyenlere tezimiz bir örnek teşkil etmektedir.

7. KAYNAKLAR

- Acet, M. (2005). *Sporda saldırganlık ve şiddet*. İstanbul. Yayıncılık Matbaası.
- Akbaba, S. (2004). *Psikolojik sağlığı koruyucu rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akgül, A. ve Çevik, O. (2005). *İstatistiksel analiz teknikleri, SPSS'te işletme yönetimi uygulamaları*. 2. Baskı. Ankara:Emek Ofset.
- Albayrak, B. ve Kutlu, Y. (2009). Ergenlerde öfke ifade tarzı ve ilişkili faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 57-69.
- Alpman, C. (1972). *Eğitimin bütünlüğü içinde beden eğitimi ve çağlar boyunca gelişimi*. 1.Baskı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Aracı, H. (2001). *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. 3. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. Yayın No:222.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8.
- Baran, G. (2001). *Okul öncesi dönemde görülen davranış problemleri*. Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmen El Kitabı. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Baş, T. (2001). *Anket: anket nasıl hazırlanır? anket nasıl uygulanır? anket nasıl değerlendirilir?*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. 1. Basım.
- Baumann, S. (1994). *Uygulamalı spor psikolojisi*. (Çev. C. İkizler, A.O. Özcan). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Baymur F. (1973). *Genel psikoloji*. İnkılap ve: Anka Kitapevleri. İstanbul.
- Bertan M., Haznedaroğlu, D., Koln, P., Yurdakök, K., Güçiz, B.D. (2009). Ülkemizde erken çocukluk gelişimine ilişkin yapılan çalışmaların derlenmesi(2000-2007). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 52, 23.
- Bilge, A. ve Ünal, G. (2005). Öfke, öfke kontrolü ve hemşirelik yaklaşımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 21(1).
- Björkqvist, Kaj, Kirsti M. J. Lagerspetz ve Ari Kaukiainen. (1992). Do girls manipulate and boys fight?: developmental trends in regard to direct and indirect aggression. *Aggressive Behavior*, 18.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Ceyhan, E. (2000). *Çocuk gelişim ve psikolojisi*. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Cox R.H. (1985). *Sport psychology*. Dubuque, Iowa: Wm. C. Brown.
- Cüceloğlu D. (2005). *İnsan ve davranışı*. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Çobanoğlu M. G. (1993). Sporda saldırganlık olgusu ve bu olgunun sportif performans üzerine etkisi, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Demirel, P., Kalkavan, A., Acet, M., Koç, H. ve Şinoforoğlu, O.T. (2006). Okullar arası yarışmalarda dereceye giren sporcu kız öğrencilerin sporda saldırganlık ve şiddet ile ilgili görüşlerinin araştırılması. 9. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı. 3-5 Kasım 2006. Muğla.
- Dervent, F. (2007). Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ve sportif aktivitelere katılımı ilişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Durmuş, E. ve Gürkan, U. (2005). Lise öğrencilerinin şiddet ve saldırganlık eğilimleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3).
- Duque, Luis.F., Joanne Klevens ve Clemencia Ramirez. (2003). Overlap and correlates of different types of aggression among adults: results from a cross-sectional survey In bogotá. *Aggressive Behavior*, 29.
- Eldeklioğlu, J. ve Duran, Ö. (2005). Öfke kontrol programının 15–18 yaş arası ergenler üzerindeki etkililiğinin araştırılması. GÜ, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3).
- Er, A. (2008). Çocuklara yabancı dil öğretiminde sınıf içi etkinlik olarak oyun kullanımı. *KKEFD*, 17.
- Eroğlu, S.E. (2009). Saldırganlık davranışının boyutları ve ilişkili olduğu faktörler: lise ve üniversite öğrencileri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21.
- Freedman, J.L., Sears, D. O. and Carlsmith, J.M. (1998). *Sosyal psikoloji*. Üçüncü Baskı. İngilizceden Çeviren: Ali Dönmez. Ankara:İmge Kitabevi Yayınları.
- Gergen, K.J., Gergen, M.N. (1986). *Sociol psikologie* . 2nd Edition, NY:Springer-Verleg.
- Göka, E. (2009). *Saldırganlığın nedenleri*. Ankara Numune Hastanesi Psikiyatri Kliniği Şefi. Ankara.
- Green, Laura, R., Deborah, R. Richardson ve T. Lago. (1996). How do friendship, indirect and direct aggression relate? *Aggressive Behavior*, 22.
- Güdüler ve Duygular. (2004). http://www.noyabilgisayar.net/ao_dersleri/1.sinif/Davranis_Bilimlerine_Giris/unite11.pdf, (Erişim Tarihi: 10.04.2013).
- Güner B.Ç. (2006). Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun.

- Hurwitz S.C. (2003). *To be successful-let them play*, Childhood Education. 79(2).
- İnal, N. (2003). *Beden eğitimi ve spor bilimi*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- İnceoğlu, M. (1985). *Güdüleme yöntemleri*. Ankara Üniversitesi. Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları. No: 4, Ankara.
- Kadan, G. (2010). Okul öncesi dönem çocuklarında (4-6 yaş) saldırganlık davranışını etkileyen faktörlerin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*.
- Kanoğlu, E. (2008). Lise öğrencilerinin öfke düzeyleri ve öfke ifadelerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Karataş, Z. ve Gökçakan, Z. (2009). Psikodrama teknikleri kullanılarak yapılan grup uygulamalarının ergenlerde saldırganlığı azaltmadaki etkisinin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(4).
- Kartal, H. ve Bilgin, A. (2009). Anne-babaların kız ve erkek çocuklarına uyguladıkları psikolojik saldırganlık davranışları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8).
- Kökdemir, H. (2004). Öfke ve öfke kontrolü. *PİVOLKA*, 3(12).
- Kerkes, F. (2006). Oyun ve egzersizin yuva ve anaokuluna giden 5-6 yaş grubu çocuklarda fiziksel ve motor gelişime etkisinin araştırılması. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Kesen, N.F., Deniz, M. E. ve Durmuşoğlu, N. (2004). *Ergenlerde saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki: yetiştirme yurtları üzerinde bir araştırma*, SHÇEK Genel Müdürlüğü.
- Kiper, İ. (1984). Saldırganlık türlerinin çeşitleri ekonomik, sosyal ve akademik değişkenlerle ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kurthan, F. (1980). *Devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından spor yönetimi*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Kurtyılmaz, Y. (2005). Öğretmen adaylarının saldırganlık düzeyleri ile akademik başarıları, iletişim ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler (Anadolu Üniversitesi ve Osmangazi Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Leanard W.M. (1988). *A social perspective of sport*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Menteş, A. (2007). Lise Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyine Sporun Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Ovacık, A.C. (2008). Aile içi şiddetin erkek çocuğun şiddet içeren suç işleme davranışına etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Özmen, A. (2006). Öfke: kuramsal yaklaşımlar ve bireylerde öfkenin ortaya çıkmasına neden olan etmenler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1).
- Öztürk, N. (2008). Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Poggenpoel, M. ve Mybrugh, C. (2002). The lived-experience of aggression in secondary schools in south africa. *Education*, 123 (1).
- Russel, G.W. (2008). *Aggression in the sports world: A social psychological perspective*, Department of Psychology & Neuroscience, University of Lethbridge, Canada.
- Saçar, B. (2007). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin öfke tepkisiyle arkadaş bağlılığının incelenmesi. Çukurova Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Semiz, Ü.B., Algül, A., Başoğlu, C., Ateş, M. A., Ebrinç, S., Çetin, M., Güneş, C. ve Günay, H. (2008). Antisozyal kişilik bozukluğu olan erkek bireylerde subjektif uyku kalitesinin saldırganlık ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 19(4).
- Şahin, E.S. (2007). Psikolojik İhtiyaçları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Şahin H.M. (2003). *Sporda şiddet ve saldırganlık*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara
- Taşkın, F. (2010). *Aile içi cinsel taciz - ensest kavramı*. Psikolojik Danışman. Ankara.
- Toksöz, İ. (1991). *Beden eğitimi ve oyun öğretimi IV. ders notları*. Edirne.
- Topuz, R. (2008). Amatör futbol oyuncularının saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Ülker, A.U. (2009). *Öfke yönetimi*. T.C Sağlık Bakanlığı. Hudut ve Sahiller Genel Müdürlüğü Bülteni.
- Yavuzer, H. (2012). *Çocuk eğitimi el kitabı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yalçın, İ. (2004). Ailelerinden algıladıkları destek düzeyleri farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yavuz, Ş. (2007). Son çocukluk dönemi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Zirpoli, T.J. (2005). *Behavior management*, Inc. Upper Saddle River. New Jersey 07458: by Pearson Education.

Wentzel, K.R. ve Erdley, C.A. (1993). *Strategies for making friends relations to social behavior and peer acceptance in early adolescence*. *Developmental Psychology*. 29(5).

EKLER

Ek 1. Veli Görüşme Anketi

1. Çocuğunuzun Cinsiyeti:
2. Çocuğunuz Beden Eğitimi Derslerine Katılıyor mu?

Soru	1	2	3	4	5	6	7
Çocuğum okulda öğrenmekten hoşlanıyor.							
Çocuğum okulda arkadaşları ile iyi geçiniyor							
Çocuğum çeşitli insan ilişkileri (sosyal) becerilerini çok iyi öğreniyor							
Çocuğum ev ödevi yapmayı seviyor							
Çocuğum okulda diğer çocuklar tarafından kabul edildiğini hissediyor							
Bu okuldaki eğitim-öğretim standartları çocuğum için yeterlidir							
Çocuğum iyi insan ilişkileri (sosyal) becerileri öğreniyor							
Bu okuldaki eğitim-öğretim programları çocuğum için uygundur							
Çocuğuma ev ödevlerini yapmada yardımcı olması için düzenli çalışma becerileri öğretiliyor							
Çocuğum okulda diğer öğrenciler ile iyi geçiniyor							
Bu okul çocuğumun eğitim ve öğrenim ihtiyaçlarını karşılıyor							
Çocuğum okula gitmeyi seviyor							

Ek 1'in devamı

Kısa süre önce okulda çocuğum akran istismarına uğradı ve rahatsız edildi							
Çocuğumun okulunda okul saatleri dışında iyi faaliyetler düzenleniyor							
Çocuğum her zaman okula gitmek istiyor							
Ev ödevi çocuğumun öğrenmesine yardımcı oluyor							
Bu okulda öğretilen dersler çocuğumun ihtiyaçlarını karşılıyor							
Çocuğum okulda öğrenmeyi seviyor							
Diğer çocuklar çocuğuma karşı olumsuz davranıyorlar							
Bu okul uygun seviyede çeşitli okul dışı faaliyetler sunmaktadır							
Çocuğum değerli insan ilişkileri (sosyal) becerileri öğreniyor							
Çocuğum kısa bir süre önce okulda kızdırıldı							
Genel olarak, çocuğumun okulunda aldığı eğitimden memnunum							

Ek 2. Öğretmen Görüşme Anketi

1. Beden eğitimi dersleri yapılıyor mu?

Soru	1	2	3	4	5	6	7
Çocuklar okulda öğrenmekten hoşlanıyor.							
Çocuklar okulda arkadaşları ile iyi geçiniyor							
Çocuklar çeşitli insan ilişkileri (sosyal) becerilerini çok iyi öğreniyor							
Çocuklar ev ödevi yapmayı seviyor							
Çocuklar okulda diğer çocuklar tarafından kabul edildiğini hissediyor							
Bu okuldaki eğitim-öğretim standartları çocuklar için yeterlidir							
Çocuklar iyi insan ilişkileri (sosyal) becerileri öğreniyor							
Bu okuldaki eğitim-öğretim programları çocuklar için uygundur							
Çocuklara ev ödevlerini yapmada yardımcı olması için düzenli çalışma becerileri öğretiliyor							
Çocuklar okulda diğer öğrenciler ile iyi geçiniyor							
Bu okul çocukların eğitim ve öğrenim ihtiyaçlarını karşılıyor							
Çocuklar okula gelmeyi seviyor							
Kısa süre önce okulda birçok çocuk akran istismarına uğradı ve rahatsız edildi							

Ek 2'nin devamı

Çocuklara okulda okul saatleri dışında iyi faaliyetler düzenleniyor							
Çocuklar her zaman okula gelmek istiyor							
Ev ödevi çocukların öğrenmesine yardımcı oluyor							
Bu okulda öğretilen dersler çocukların ihtiyaçlarını karşılıyor							
Çocuklar okulda öğrenmeyi seviyor							
Çocuklar birbirlerine karşı olumsuz davranabiliyor							
Bu okul uygun seviyede çeşitli okul dışı faaliyetler sunmaktadır							
Çocuklar değerli insan ilişkileri (sosyal) becerileri öğreniyor							
Çocuklar okulda sıklıkla kızdırılmaktadır							
Genel olarak, çocukların okulda aldıkları eğitimden veliler memnundur							

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

ÜRGÜN, 1978 yılında Merzifon'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Amasya'nın Gümüşhacıköy ilçesinde Mehmet paşa ilköğretim okulunda, lise öğrenimini ise Amasya Gümüşhacıköy lisesinde tamamladı. 1998 yılında Niğde üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2002 yılında bu bölümden başarıyla mezun oldu. Yabancı dili İngilizcedir. 2004-2005 yıllarında Ankara Ege Lisesi'nde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni olarak görev aldı. 2007-2008 yılında Amasya'nın bir köy okulunda Sınıf Öğretmenliği aynı zamanda okul müdürlüğü yaptı. 2008 yılında evlendi ve Trabzon'da ikamet etmeye başladı. 2009 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Lise dönemlerinde okul basketbol takımında oynadı ve takım kaptanlığı yaptı. Üniversitede de basketbol oynamaya devam etti. 2006 yılında Alanya'da Türkiye Sualtı Sporları Fedarasyonu Cankurtaranlık Eğitimi ve Sertifikası aldı. Yüzme dersleri verdi. Tüple serbest dalış denemeleri yaptı. 2009'da Trabzon'da Türkiye Tenis Fedarasyonu'nun açmış olduğu tenis antrenörlük kursuna katıldı ve antrenörlük belgesi aldı ve gerekli eğitim ve seminerlere katıldı. Evli 1 çocuk annesi olan ÜRGÜN Ankara'da yaşamaktadır.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Birlik Mahallesi Oyak Sitesi 19. Giriş D: 1 Çankaya Ankara

E-Posta : derin-demir@hotmail.com.tr

Tel : 05064378674